

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนชุมชนวัดเลียบ

นางสาวจิ่งการณ์ คบทองกลาง

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

ธีรการณ คบทองกลาง : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนชุมชนวัดเลียบ

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.ชาญณรงค์ อินทรประเสริฐ

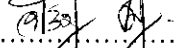
การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของกองทุนชุมชนวัดเลียบ ตำบล
ในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ในการประเมินเพื่อศึกษาการดำเนินงาน
ของกองทุนชุมชนวัดเลียบ ในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการประเมินโดยใช้รูปแบบของซีพี
(CIPP MODEL) เป็นตัวกำหนดกรอบและขอบเขตของการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและ
ชุมชนเมือง เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ต่างๆ การสังเกต การจัดอภิปรายกลุ่ม การจัดเวที
ประชาคม สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน คือ สมาชิกของกองทุนชุมชนวัดเลียบ การ
วิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในลักษณะของสถิติเชิงบรรยายได้แก่การแจกแจง
ความถี่และหาค่าร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีการจัดระบบข้อมูล การวิเคราะห์
ข้อมูลจากเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือ

ผลจากการประเมินโครงการสรุปได้ว่า กระบวนการดำเนินงานของกองทุนชุมชนวัดเลียบ
บรรลุซึ่งวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ส่งผลให้ชุมชนวัดเลียบ เกิด
ศักยภาพและความเข้มแข็ง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมีการพึ่งพาตนเองของชุมชนและ
สมาชิกของชุมชนมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการช่วยพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

โดยภาพรวมของกองทุนชุมชนวัดเลียบมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมและขัดขวางการเติบโต
ของกองทุนชุมชนวัดเลียบ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือ
กันในการคิดหาแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหา ที่จะทำให้การดำเนินการของกองทุนชุม
ชนวัดเลียบ บรรลุตามวัตถุประสงค์ให้ได้มากที่สุด เพื่อประโยชน์อันแท้จริงที่จะเกิดขึ้น และส่งผล
ถึงประชาชนของชุมชนวัดเลียบ และประชาชนของประเทศอย่างแท้จริง

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.ชาตุมรงค์ อินทรประเสริฐ)

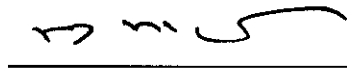
กรรมการสอบ

(จิตเทพ โบลินสุต)

(.....)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาจัดการและการประเมินโครงการ

(.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ ๒๐ เดือน ๕ พ.ศ. ๒๕๖๕

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้ประเมินขอกราบขอบพระคุณบุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงาน ประเมิน อาทิเช่น

- อาจารย์ ดร.ชาญณรงค์ อินทรประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- คุณสุเทพ โลหณุต, ร.ท.นพดล วันเปลี่ยนสี อาจารย์นิเทศก์
- ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข อาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีการ
จัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม ที่ให้คำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- คุณสุพิศ โล่ห์สุวรรณ, เจ้าหน้าที่กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครนครราชสีมา
ที่ให้ข้อมูลและคำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคย
กับชุมชน
- ประธานกองทุนชุมชนพานิชเจริญ, คณะกรรมการกองทุนชุมชนพานิชเจริญ ,
ประธานชุมชนวัดทุ่งสว่าง ทุกท่านที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก ขอขอบคุณพ่อแม่พี่น้อง
ในชุมชนที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษา เป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้ประเมินประสบความสำเร็จในชีวิต

จิริงการณีย์ คบทองกลาง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ภูมิหลัง	1
2. วัตถุประสงค์	2
3. กรอบแนวคิดทฤษฎี	2
4. วิธีดำเนินการ	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	3
บทที่ 2 ปริทัศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	6
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	7
3. การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	10
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	12
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	14
7. หลักการประเมิน โครงการแบบซัพพอร์ตโมเดล	15
8. รูปแบบการประเมินแบบซัพพอร์ตโมเดล	16
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	18
1. รูปแบบการประเมินโครงการ	18
2. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	20
3. ตัวชี้วัดบริบทและตัวแปรที่ศึกษา	21
4. เครื่องมือที่ใช้ประเมินโครงการ	26
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	26

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	28
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	29
2. วัตถุประสงค์	31
3. แผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	31
4. บริบทระดับท้องถิ่น	37
5. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	40
6. สรุปบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	43
7. ระบบบริหารกองทุน	44
8. การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง	46
9. การเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุน	46
10. ศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม	47
11. ปัจจัยด้านบวกและลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	48
12. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุนให้กับกองทุนชุมชนวัดเลียบ	48
13. ความเข้มแข็งของชุมชนวัดเลียบในทัศนะของประชาชนในชุมชน	49
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	51
1. สรุป	51
2. อภิปรายผล	52
3. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนชุมชนวัดเลียบ	52
4. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ	53
5. ข้อเสนอแนะ	53

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

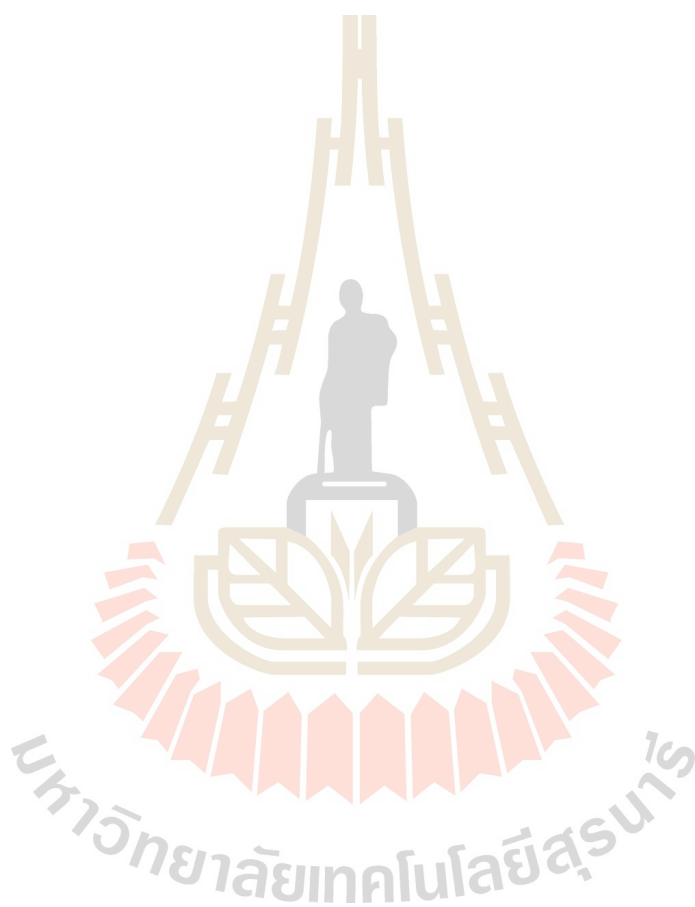
สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1.1 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการตัดสินใจ	4
3.1 แผนภาพแสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	21
4.4 แผนภาพขั้นตอนการชำระเงินยืมสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	45

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.3 ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน	36
4.5 ประเภทของผู้รู้	44

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ภายใต้การนำของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้เห็นความจำเป็นเร่งด่วนของการเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเองของชุมชนหมู่บ้าน จนเกิดความเข้มแข็งในชุมชนหมู่บ้าน ดังนั้น รัฐบาลจึงมีนโยบายเร่งด่วนและได้แถลงต่อรัฐสภา ถึงการจัดตั้งชุมชนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละหนึ่งล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและรัฐวิสาหกิจขนาดเล็กในครอบครัว

ตามที่รัฐบาลชุดนี้มีนโยบายเร่งด่วนคือ นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค นโยบายพักหนี้เกษตรกรและนโยบายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองก็เป็นนโยบายข้อหนึ่งในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในและชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับกองทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

อย่างไรก็ตามหลักความสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองคือ การสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่นชุมชน จะเป็นผู้กำหนดอนาคตและการจัดการหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วย

คุณค่าและภูมิปัญญาของตนเองมีการช่วยเหลือเกื้อกูลประ โยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชนมีการเชื่อมโยงและกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นช่วยกันพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐานบนกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนหน่วยงานราชการ เอกชน และประชาสังคม

ชุมชนวัดเลียบ เป็นชุมชนเมืองในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ได้มีการจัดประชุมเพื่อ กำหนดวิธีคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนชุมชนวัดเลียบขึ้น เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2544 มีผู้ เข้าร่วมประชุม 154 คน จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 198 ครัวเรือน และขณะนี้ได้รับโอน เงินเข้าบัญชีธนาคารออมสินสาขามขมนตรี เลขที่บัญชี 06-4310-20-100853-4 จำนวน 1,000,000 (หนึ่งล้านบาทถ้วน) เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2544

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุนของชุมชนวัดเลียบที่เป็นอยู่ใน ปัจจุบันและอนาคตของชุมชนวัดเลียบ ว่ามีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนอย่างไร

1.2.2 เพื่อใช้เปรียบเทียบศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุนของชุมชนวัดเลียบกับชุมชนอื่น ๆ อีก 38 ชุมชน ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมาว่ามีความแตกต่างหรือเหมาะสม กับสถานะของแต่ละชุมชนอย่างไรบ้าง

1.2.3 เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนวัดเลียบ

1.3 กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้แก่ แนวความคิดตามแบบการประเมินของ สตีฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่เรียกว่า ชิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งมีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้(ศักดิ์ศรี ปาณะกุล , 2543.)

C	ย่อมาจาก Context	คือ	บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก Input	คือ	ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก Process	คือ	กระบวนการ
P	ย่อมาจาก product	คือ	ผลผลิต

การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมิน ก่อนการดำเนิน โครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนิน โครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อ พิจารณาความเหมาะสมของความเพียงพอของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนดำเนิน โครงการ

การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation :P) เป็นการประเมินเพื่อ หาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนิน การช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation :P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

1.4 วิธีดำเนินการ

1.4.1 กำหนดและจัดเตรียมรูปแบบเอกสารที่จะทำการเก็บข้อมูล เพื่อลงพื้นที่ปฏิบัติงานที่กองทุนชุมชนวัดเลียบ

1.4.2 ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการณ์ของกองทุนชุมชนวัดเลียบ โดยรวม จัดเก็บข้อมูลจากเอกสารที่จัดเตรียมทั้งข้อมูลแบบ ปฐมภูมิและทุติยภูมิจากประชาชนและสถาบันการศึกษาในชุมชนวัดเลียบ

1.4.3 สรุปรูปข้อมูลจากเอกสารที่ได้จากการสอบถาม สัมภาษณ์ จากประชาชนและสถาบันการศึกษาในชุมชนวัดเลียบ แล้วทำการวิเคราะห์ประเมินจากเอกสาร

1.4.4 รวบรวมข้อมูลทั้งหมด พร้อมจัดทำเป็น “สารนิพนธ์”

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษานี้จะได้ประโยชน์ดังนี้

1.5.1 ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน และกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.5.2 ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุน

1.5.3 ได้ตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่างๆ ระดับหมู่บ้านและชุมชน

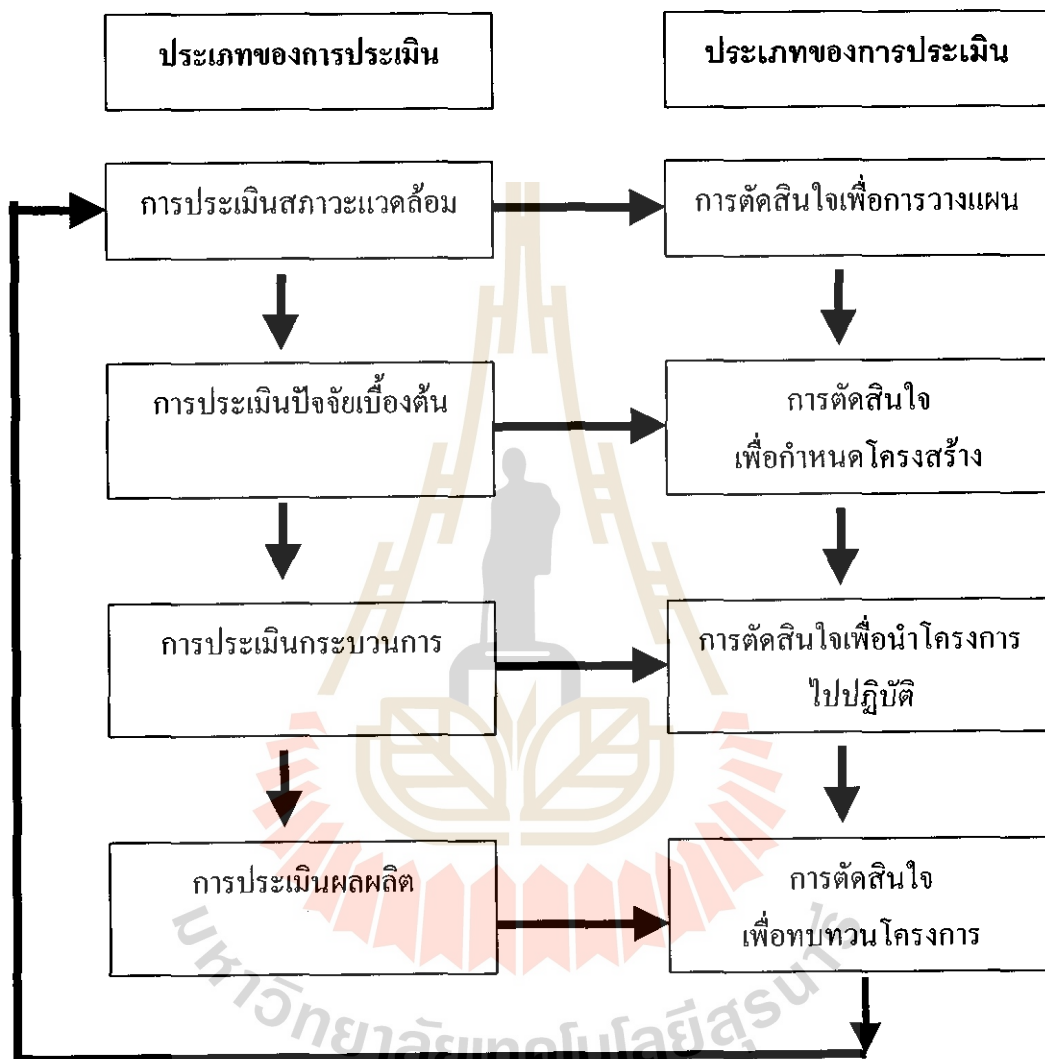
1.5.4 ผู้ทำสารนิพนธ์ ได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ อย่างเป็นระบบได้

1.5.5 ชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในอันที่จะพัฒนาตนเอง ให้สามารถพึ่งพิงตนเองได้และมีความเข้มแข็ง

1.5.6 รัฐได้เรียนรู้ถึงกระบวนการบริหารจัดการ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของชุมชนวัดเลียบ

1.5.7 เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างรัฐ องค์กรเอกชนและประชาชน ในการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจว่ามีผลการเจริญเติบโตอย่างมั่นคงและก่อให้เกิดความสงบสุขในประเทศ

แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจ
และประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ ดังแผนภาพที่ 1.1

แผนภาพที่ 1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้นำสารนิพนธ์จะใช้กรอบความคิดทฤษฎีในการประเมินโดยใช้รูปแบบของการประเมินแบบชิพโมเดล [สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, (บรรณาธิการ.), 2544 : 324]

บทที่ 2

ปรัชญานวัตกรรมกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ศึกษาปรัชญานวัตกรรมกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาชุมชนวัดเลียบ ทั้งที่เป็นนโยบายหลักการ ระเบียบต่างๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สรุปได้เป็น 9 ด้านดังนี้

- 2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- 2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 2.3 การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.4 การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
- 2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.7 หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบ ซิปป์โมเดล
- 2.8 โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.9 หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่นๆ
 - 2.9.1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
 - 2.9.2. ความเข้มแข็งของชุมชน
 - 2.9.3. เครือข่ายองค์กรการเรียนรู้
 - 2.9.4. ประชาคม
 - 2.9.5. การพัฒนาที่ยั่งยืน
 - 2.9.6. ธุรกิจชุมชน
 - 2.9.7. ระเบียบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติหนึ่งด้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก เป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน

2.1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. การมีความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชน ของคน ครอบคลุม การควบคุมดูแลกันเอง ประสพการณ์ การบริหารจัดการกองทุนและสังคม
2. การบริหารจัดการเงินกองทุนของหมู่บ้าน ทั้งที่เป็นเงินอุดหนุนกองทุนหมู่บ้านทุนทางสังคมของชุมชนและกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นที่มีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน
3. การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ให้ส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมด้านวิชาการและสนับสนุนจัดการกองทุน โดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
4. การติดตามและประเมินผล โดยมีคณะติดตามทุกระดับ และมีเครื่องมือชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง
5. เสริมสร้างสำนึกการเป็นชุมชนและท้องถิ่น
6. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้าน และชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
7. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
8. เชื่อมโยงการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม
9. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

2.1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
2. ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการ

3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่ม แก้ปัญหาของตนเองมีการสร้างศักยภาพของตัวเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

4. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากฐานของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม

5. ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์ จะใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองดังกล่าว เป็นหลักในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วย

2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ประกอบด้วย 2 หมวดดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนา เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน ๑๐ คน เป็นกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้
คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและกองทุน
2. กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
3. จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
4. กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางในการบริหารกองทุน
5. ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
6. ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
7. แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544
8. ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
2. ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะกรรมการ
3. ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน
4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
5. ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุนและแนวทางการบริหารกองทุน

6. จัดให้มี หรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางในการบริหารกองทุน
7. พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหาร และจัดการกองทุน
8. ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับ นโยบายระเบียบ หลักการ การดำเนินงานกองทุน
9. ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
10. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
11. ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่างๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544 กล่าวว่

1. จะต้องมีการเวียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การคัดเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตาม ข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้
 1. เป็นผู้ที่อยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นกรรมการกองทุน
 2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุสี่สิบปีบูรณ์
 3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ไม่ติดการพนัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และไม่มีประวัติเสียหายด้านการเงิน และยึดมั่นระบอบประชาธิปไตย
 4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
 5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกเว้นแต่โทษที่กระทำโดยประมาท
 6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือไม่เคยกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เว้นแต่ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก

7. ไม่เคยถูกไล่ออก หรือให้ออกจากราชการหรือรัฐวิสาหกิจ
8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
9. ไม่เคยถูกให้ออกจากคณะกรรมการกองทุน ด้วยมติของคณะกรรมการหรือมติ

ของสมาชิก

2.3 การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน

- 1.1 จำนวนประชากรในหมู่บ้าน / ชุมชน จำนวน 1,364 คน
- 1.2 จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน / ชุมชน จำนวน 198 ครัวเรือน
- 1.3 อาชีพของประชากรในหมู่บ้าน 1 ชุมชน คือ ค้าขาย บริการ การเกษตร
- 1.4 ผลผลิตของประชากรในหมู่บ้าน 1 ชุมชน คือ วัฒนธรรม, ขนมหอย
- 1.4.1 ผลผลิตด้านการเกษตรและอื่น ๆ ในหมู่บ้าน / ชุมชน
- 1.4.2 ผลผลิตจากข้อ 1.4.1 ซึ่งเป็นผลผลิตด้านการเกษตรมีการแปรรูปก่อนส่งไปจำหน่ายที่อื่นหรือไม่
- 1.4.3 การแปรรูปผลผลิตตามข้อ 1.4.2 ใครเป็นผู้ดำเนินการ
- 1.4.4 นอกเหนือจากการใช้วัตถุดิบในหมู่บ้าน / ชุมชน มาใช้ในการผลิตสินค้าบ้างหรือไม่
- 1.4.5 รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้าน / ชุมชนต่อครัวเรือน

ส่วนที่ 2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง

- 2.1 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมการประชุมเพื่อกำหนดวิธีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง
- 2.2 วิธีการคัดเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง
- 2.3 วันที่มีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง
- 2.4 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชน ชุมชนเมืองทุกคนที่คุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ หรือไม่

- 2.5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง ได้ร่วมกันประเมินประสิทธิภาพในการบริหารกองทุน
- 2.6 รายชื่อของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง ผู้ทรงคุณวุฒิ และที่ปรึกษาของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมืองนี้ ประกอบด้วย คณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษา

ส่วนที่ 3 การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง

- 3.1 ระเบียบ ข้อบังคับสำหรับใช้ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง
- 3.2 ระเบียบ ข้อบังคับ มีข้อกำหนดในเรื่องต่อไปนี้แล้วหรือไม่
- 3.3 วิธีการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับ กำหนดขึ้น

ส่วนที่ 4 ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง เป็นผู้กำหนดขึ้นเอง

- 4.1 จำนวนกลุ่ม / องค์กรชุมชนภายในหมู่บ้าน ณ ปัจจุบันมีจำนวน 2 องค์กร
- 4.2 ปัจจุบันกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชน มีสมาชิกแล้ว 154 ราย
- 4.3 จำนวนเงินที่สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชน ในรูปของการถือหุ้น / การออม / ค่าธรรมเนียม / เงินบริจาคหรือให้เปล่าในปัจจุบัน
- 4.4 การเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารออมสิน
- 4.5 หมู่บ้าน / ชุมชน มีความร่วมมือหรือเชื่อมโยงในการพัฒนาหมู่บ้าน / ชุมชน หรือเครือข่ายอื่นนอกหมู่บ้าน / ชุมชนหรือไม่

ส่วนที่ 5 แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อได้รับการสนับสนุนเป็นวงเงินไม่เกิน 1,000,000 บาท จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- 5.1 วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง ให้มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง
- 5.2 วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง ให้มีการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง
- 5.3 กองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง จะให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อกิจกรรมอะไรบ้าง
- 5.4 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้
- 5.5 วิชาการในการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้
- 5.6 วิธีการป้องกันความเสี่ยงภัยในการให้กู้ประกอบด้วย

5.7 วิธีการแก้ปัญหาในกรณีที่สมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้วไม่ส่งใช้คืนเงินต้นและดอกเบี้ยเงินกู้คืนตามสัญญา

5.8 แนวทางในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมืองในด้านการสวัสดิการให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน / ชุมชน

5.9 ข้อคิดเห็นอื่น ๆ ในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง

5.10 การประเมินความพร้อมในหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง

5.10.1 จากปัญหาและความไม่มั่นใจข้างต้นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง สามารถดำเนินการแก้ไขปรับปรุงได้เองหรือใช้เครือข่ายร่วมกับแก้ไขปรับปรุงในเรื่องใดบ้าง

5.10.2 รัฐบาลจะต้องให้การสนับสนุนด้านวิชาการในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องใด

2.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุมชนวัดเลียบ มีดังต่อไปนี้

2.4.1 ที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้าน

ที่ตั้งของกองทุน ที่ทำการบ้านประธานชุมชน ชุมชนวัดเลียบ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2.4.1.1 วัตถุประสงค์ ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน

เป็นแหล่งเงินหมุนเวียนให้กับสมาชิก

2.4.1.2 เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะ และ เงินรับฝาก

2.4.1.3 เพื่อให้บริหารเงินกู้แก่สมาชิก

เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ

1. ซื่อสัตย์
2. ไม่เห็นแก่ตัว
3. ไม่มัวเมาในสิ่งอบายมุข
4. รู้รักสามัคคี

เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ

1. เป็นคนเก่งเรียน ใฝ่หาความรู้ใหม่ๆ
2. เป็นคนเก่งคิด คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา
3. เป็นคนเก่งงาน ขยันการงาน และมีความรับผิดชอบหน้าที่การงาน
4. เป็นคนเก่ง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุก ๆ คน

2.4.2 แหล่งที่มาของกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วยเงินทรัพย์สินดังนี้

2.4.2.1 เงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล 1 ล้านบาท

2.4.2.2 เงินกู้ยืม

2.4.2.3 ดอกผลหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่เกิดจากเงินกองทุน

2.4.2.4 เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก

- เงินค้ำหุ้น
- เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก
- เงินหรือทรัพย์สินอื่นๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน หรือภาระติดพันอื่นๆ

2.4.2.5 คุณสมบัติของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

- เป็นผู้ที่มีอายุอยู่ในหมู่บ้านชุมชนวัดเดียว เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหก เดือนก่อนการจัดตั้งกองทุน
- เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน
- เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน
- เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ให้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
- อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
- มีเงินฝากสัจจะและถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น แต่ต้องไม่เกิน 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน

2.4.2.6 การสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

- ยื่นคำขอเป็นสมาชิกกองทุน ได้ที่คณะกรรมการกองทุน
- ผู้ที่มีคุณสมบัติของการเป็นสมาชิกสามารถยื่นคำจ้างหรือสมัครเข้าเป็น
- สมาชิกของกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและกลุ่มหรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของสมาชิก
 - คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคล บุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

2.4.2.7 การฟื้นฟูสภาพการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

- ตาย
- ลาออกหรือได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
- วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- ที่ประชุมใหญ่มีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้ที่เข้าร่วมประชุม
- จงใจฝ่าฝืนระเบียบกองทุนหรือแสดงตนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด

- จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก
- นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้
- มีลักษณะไม่ตรงตาม คุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าเป็นสมาชิก

2.5 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

2.5.1 สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

2.5.2 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายใดรายหนึ่งไม่เกินจำนวนเงินสองหมื่นบาท

ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนเงินห้าหมื่นบาท

การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น

2.5.3 คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

2.5.4 ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝาก และเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจารีตประเพณี และสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

2.5.5 การกำหนดระยะเวลาในการชำระเงินกู้คืน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระเงินต้นคืนพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา

2.5.6 ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่

ระบุไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระบุหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้ อย่างแน่นอนสำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

2.5.7 ในกรณีที่ผู้กู้ไม่ได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที

กรณีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ชุมชนวัดเลียบ มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้ มีดังนี้

1. ความจำเป็นของบุคคล
2. เป็นโครงการที่ต้องสามารถดำเนินการได้จริง
3. พิจารณาโครงการของบุคคลที่ขอกู้
4. พิจารณาคุณสมบัติของผู้กู้ตามข้อ 2.4.2.5

2.6 หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล

1. รูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล

จำเนียร สุขหลาย และคณะ (2544). ได้สรุปรูปแบบรูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล ในหนังสือรวมบทความการประเมินโครงการ [สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ , (บรรณาธิการ) , 2544 : 221 - 324)] ดังนี้

แบบจำลอง ชีพท์โมเดล เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่

แบบจำลอง CIPP ประเมินด้านต่างๆ ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสถานะแวดล้อมเป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการและความจำเป็นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง ตลอดจนศึกษาปัญหาอุปสรรค อันจะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจที่เหมาะสมของแผนงานต่างๆ ที่วางไว้ประเมินในด้านต่างๆ คือ

- ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
- ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

- การได้รับความช่วยเหลือด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินต่อไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือเวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ เป็นต้น
- โดยประเมินอัตราค่าจ้างเวลา งบประมาณ วิธีการภายใน โครงการเท่านั้นรูปแบบคำถาม เช่น แผนงานที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร

3. การประเมินกระบวนการ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ

- เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินการตามที่ขั้นตอนที่วางไว้
- เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจ วางแผนงาน
- เพื่อเป็นการสะสมถึงการปฏิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้น

ส่วนประกอบที่สำคัญของการประเมินกระบวนการมี 4 อย่างคือ

- การจัดหานักประเมินกระบวนการเต็มเวลา
- เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ
- การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างนักประเมิน โครงการและ

บุคลากรในโครงการ หรือในแผนงานเอง

- การปรับปรุงโครงสร้างการประเมินอยู่เป็นนิจ

การทำตามกระบวนการจำเป็นต้องมีข้อมูลย้อนกลับ โดยต่อเนื่องเกี่ยวกับว่าทำอะไร โครงการนั้นจึงจะทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ที่สุด การประเมินกระบวนการในข้อมูลแก่ผู้ตัดสินใจในการคาดคะเนล่วงหน้าการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาและบันทึกกระบวนการสำหรับแปลความหมายของความสำเร็จของโครงการ

4. การประเมินผลผลิตเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้นแต่ยังมีความจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

2.7 รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

อุดม จำรัสพันธุ์และคณะ ได้สรุป "รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล" ในหนังสือ ชุติวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา, 2545 : 90 – 91 ดังนี้

รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่ง

เป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบซิฟฟ์ (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษ ตัวแรกของประเด็นที่จะประเมินซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการประเมินโครงการเพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และ ความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความเพียงพอของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และรวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนิน โครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการรวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมินดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาวะแวดล้อม ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินการบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเหลว หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

วิธีการประเมินโครงการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีรายละเอียดดังนี้

3.1 วิธีการประเมินโครงการ

การประเมิน หมายถึง กระบวนการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจนั้นจะทำให้ทราบว่า การประเมินจะเกี่ยวข้องกับการวัดและการตัดสินใจในสิ่งที่ต้องการประเมิน (ชวลีวิชาประเมินเพื่อพัฒนา, 2545 : 1) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 สิ่งที่ต้องการประเมิน

ในการประเมินโครงการกองทุนชุมชนวัดเลียนนั้น ผู้ประเมินจะต้องกำหนดสิ่งที่ต้องการประเมิน ซึ่งได้แก่ จุดประสงค์ของการประเมิน และตัวชี้วัดการประเมิน จุดประสงค์ของการประเมินจะบ่งบอกถึงเป้าหมายและสิ่งที่ต้องการประเมิน ตัวชี้วัดการประเมินจะระบุถึงเกณฑ์ในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่ต้องการประเมินตามจุดประสงค์ที่กำหนด ในที่นี่จะใช้การประเมินตามรูปแบบซีพีพี (CIPP) สิ่งที่ต้องการประเมินจะมีทั้งสถานะ แวดล้อม (Context) ปัจจัยเบื้องต้น (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product)

3.1.2 การวัด (Measurement)

หลังจากกำหนดสิ่งที่ต้องการวัดชัดเจนแล้ว ก็จะเข้าสู่กระบวนการวัดซึ่งมีกระบวนการสำคัญ 2 ประการคือ การสร้างเครื่องมือ และการออกแบบการเก็บข้อมูล เครื่องมือที่สร้างจะต้องสอดคล้องและเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัดได้ตรงกับสิ่งที่ต้องการวัด วิธีการวัดโดยทั่ว ๆ ไป มี 2 ลักษณะคือ

3.1.2.1 วิธีปรนัย (Objective) เป็นวิธีการวัดที่สามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัดได้แน่นอน ได้แก่ การนับความถี่ของพฤติกรรม การวัดรายได้ การวัดคุณภาพ การศึกษา เป็นต้น

3.1.2.2 วิธีอัตนัย (Subjective) เป็นวิธีวัดที่ต้องอาศัยความรู้สึกเป็นเกณฑ์ในการวัด ได้แก่ เจตคติ ความคิดเห็น ความมั่นใจ ความซื่อสัตย์ เป็นต้น

3.1.3 การตัดสินใจประเมินโครงการกองทุนชุมชนวัดเลียน (Judgement)

เมื่อได้ผลจากการวัดแล้วนำมาวิเคราะห์ เมื่อพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ต้องการประเมินโครงการเปรียบเทียบกับผลที่วัดได้กับเกณฑ์ หรือตัวชี้วัดตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ในการตัดสินใจจะต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการประเมิน

การประเมินโครงการมักจะมีการประเมินเพื่อตัดสินใจใน 3 ลักษณะคือ

การประเมินเพื่อจะริเริ่มโครงการ การประเมินกระบวนการดำเนินการ และการประเมินผลสรุปของโครงการ

การประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จึงเป็นการประเมินในลักษณะดังนี้

3.1.3.1 การประเมินการดำเนินการของโครงการ ในการประเมินการดำเนินการของโครงการมีเป้าหมายจุดประสงค์ เพื่อกำกับติดตามและเพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน เพื่อให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวัดและประเมิน คือ การให้ผู้ทำสารนิพนธ์ เป็นผู้เก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบรายงาน (บร.1-12) และใช้วิธีเก็บที่หลากหลายทั้งการสังเกต การสัมภาษณ์ การแจกแจง เป็นต้น โดยผู้ทำสารนิพนธ์เก็บข้อมูลโดยลักษณะของการเข้าไปเป็นส่วนร่วม ทำให้ทราบว่าการดำเนินการเป็นไปตามจุดประสงค์มากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ เพื่อเป็นข้อมูลของรัฐบาลในการตัดสินใจ แก้ไขปรับปรุงต่อไป

3.1.3.2 การประเมินผลสรุปโครงการ ในการประเมินผลสรุปโครงการมีเป้าหมายจุดประสงค์สำคัญ ๆ เพื่อการตัดสินใจผลการดำเนินการโครงการเครื่องมือและวิธีการที่วัด เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ คือ ผู้ทำสารนิพนธ์ใช้แบบรายงาน (บร.1-บร.12) เก็บข้อมูลทั้งผลสำเร็จของโครงการโดยตรงและผลกระทบของโครงการในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านบวกและด้านลบ เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจยกเลิกหรือให้การสนับสนุนโครงการสำหรับรัฐบาลต่อไป

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การประเมินเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ มากมาย กระบวนการแต่ละขั้นตอนมีความสำคัญทั้งสิ้น ดังจะกล่าวต่อไปนี้

3.2.1 ประชากร (Population) มีความหมายว่ากลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการประเมิน ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่มองค์กร หน่วยงานปกครอง และประชากรสำหรับการประเมินได้แบ่งประชากรออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.2.1.1 ประชากรแบบจำกัด เป็นประชากรที่ผู้ประเมินสามารถแจกแจงประชากรได้ทั้งหมดว่ามีจำนวนที่แน่นอนเท่าใด

3.2.1.2 ประชากรแบบไม่จำกัด เป็นประชากรที่ผู้ประเมินไม่สามารถแจกแจงจำนวนประชากรออกได้ทั้งหมดว่ามีอยู่เป็นจำนวนที่แท้จริงเป็นเท่าใด

สำหรับสารนิพนธ์เล่มนี้ได้ใช้ประชากรในชุมชนวัดเลียบ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 154 ครั้วเรือน เป็นประชากรศึกษาซึ่งเป็นประชากรประเภทแบบจำกัดด้วยการแบ่งประเภทข้างต้น

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

คำว่ากลุ่มตัวอย่างในการประเมิน หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างคือ ตัวแทนของประชากรที่ผู้ประเมินนำมาใช้ในการศึกษา ผลการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ย่อมเป็นผลการศึกษาจากประชากรด้วยเช่นกัน

แนวทางการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ทำได้โดยเมื่อมีการกำหนดประชากรของการประเมินที่ชัดเจนแล้ว ในขั้นตอนต่อไปต้องใช้วิธีการสุ่มเพื่อเลือกกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่ต้องการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ในสารนิพนธ์เล่มนี้ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ของคณะทำงานเพื่อเพิ่มผลการนิเทศน์งานนักศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด 50% ของครัวเรือนในชุมชน ในกรณีที่ชุมชนมีครัวเรือนไม่เกิน 100 ครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มตัวอย่างได้แก่ กรรมการกองทุนหมู่บ้าน (15 คน) ผู้นำชุมชนประมาณ 50% ของผู้นำอย่างเป็นทางการในชุมชน และสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง (ชุดวิชาการวิจัยชุมชน, 2545 : 174 – 177)

3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

การประเมินเป็นกระบวนการดำเนินการเพื่อให้ได้สารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับเป็นทางเลือกในการตัดสินใจ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการหาคำตอบของการประเมินมีหลายประเภท อาจมีค่าคงที่หรือแปรเปลี่ยนค่าไปได้

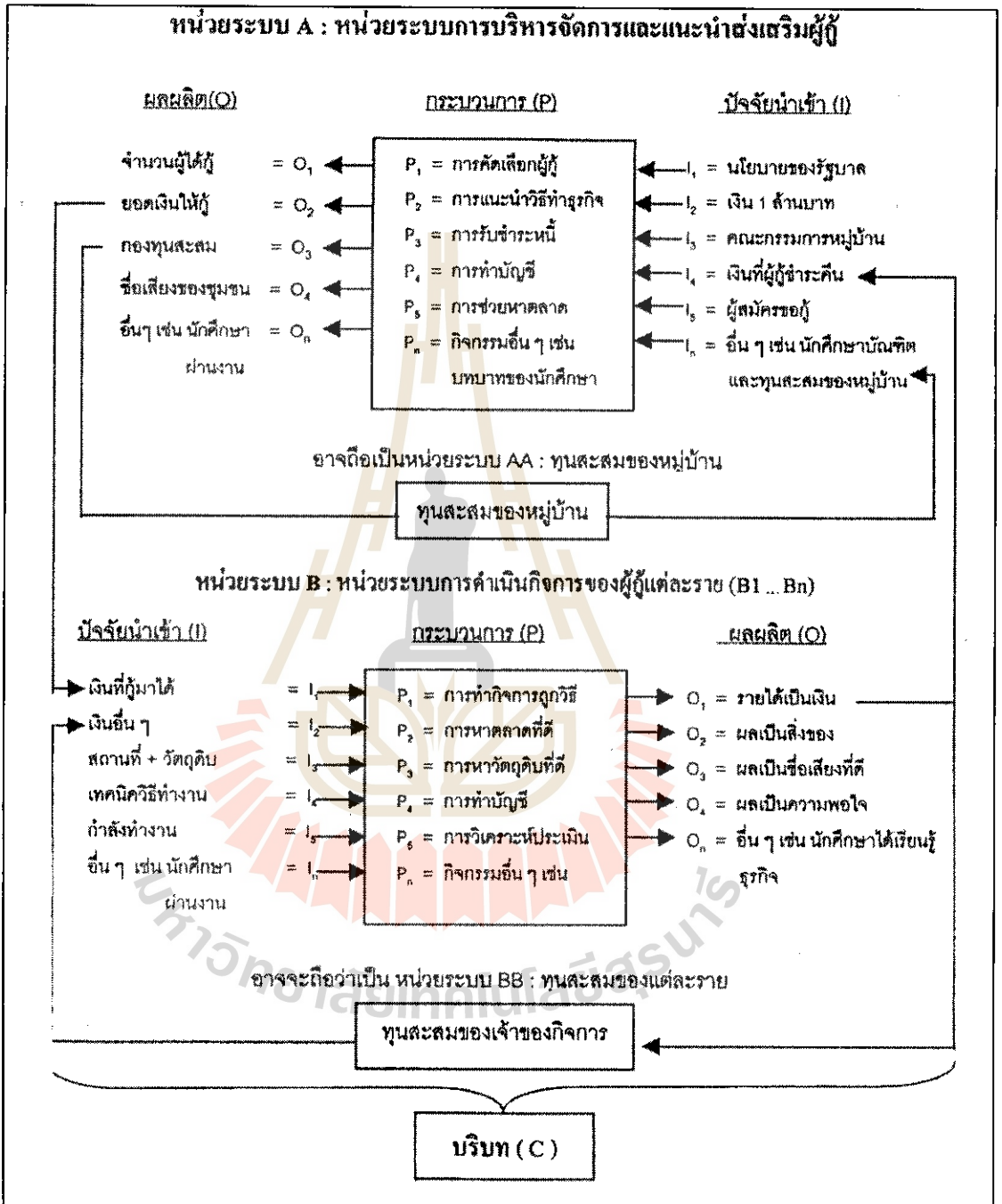
ตัวแปร คือ ค่าของคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีค่าเปลี่ยนแปลงได้หลายค่าไม่คงที่ ในสารนิพนธ์เล่มนี้เป็นตัวแปรทางสังคมวิทยา จิตวิทยา และการศึกษา ได้แก่ เพศ รายได้ การศึกษา อาชีพ ระดับความพึงพอใจ เจตคติ ความวิตกกังวล ผลสัมฤทธิ์ ซึ่งใช้ในแบบ บร. ต่าง ๆ (ชุดวิชาการวิจัยชุมชน, 2545 : 163 – 164)

ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเมินที่ต้องการประเมิน หรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้น จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้นจะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ ได้ใช้ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบแบบ “ชิปป์โมเดล” โดยมีอักษรมีความหมาย ดังนี้ (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา, 2545 : 66)

- C ย่อมาจาก Context คือ บริบทของหน่วย
- I ย่อมาจาก Input คือ ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
- P ย่อมาจาก Process คือ กระบวนการของหน่วยระบบ
- P ย่อมาจาก Product คือ ผลผลิตของหน่วยระบบ

แผนภาพต่อไปนี้ จะแสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ “ชิปป์โมเดล” ซึ่งมีส่วนประกอบ ดังนี้

แผนภาพที่ 3.1 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ชุดวิชาการวิจัยชุมชน , 2545 : 49)

ดังนั้นการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนชุมชนวัดเลียบ จึงเป็นไปตามกรอบความคิดทฤษฎีข้างต้นซึ่งมีตัวชี้วัดดังนี้

3.3.1 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ผู้ประกอบการไปด้วยตัวชี้วัด 4 หมวด คือ

3.3.1.1 ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A นี้ คือ

3.3.1.1.1 บริบทระดับประเทศ

3.3.1.1.1.1 ความยากจนของประเทศ

3.3.1.1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

3.3.1.1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

3.3.1.1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

3.3.1.1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

3.3.1.1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล่ม

สลายของท้องถิ่นชนบท

3.3.1.1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

3.3.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

3.3.1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน

3.3.1.2.2 สภาพปัจจุบัน

3.3.1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน

3.3.1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

- ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ
- วัฒนธรรมประเพณีที่เด่นๆ
- ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี
- ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

3.3.2 ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

3.3.2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

3.3.2.2 เงิน 1 ล้านบาท

3.3.2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน

3.3.2.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน

3.3.2.5 ผู้สมัครขอกู้

3.3.3. ตัวชี้วัดกระบวนการ(Process Indicator) ของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 3.3.3.1 การคัดเลือกผู้กู้
- 3.3.3.2 การแนะนำวิธีการทำธุรกิจ
- 3.3.3.3 การรับชำระหนี้
- 3.3.3.4 การทำบัญชี
- 3.3.3.5 การช่วยหาตลาด

3.3.4 ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) ของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

3.3.4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ตัวแปร

- จำนวนผู้กู้
- ยอดเงินให้กู้

3.3.4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

- จำนวนผู้กู้ที่กู้ได้
- จำนวนทุนสะสมของกองทุนหมู่บ้าน
- การขยายกิจการของผู้กู้
- การเกิดกิจการใหม่ๆ ขึ้นในท้องถิ่น

3.3.4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

- กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
- ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

3.3.5 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละรายประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

3.3.5.1 ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

3.3.5.1.1 บริบทระดับประเทศ

3.3.5.1.1.1 ความยากจนของประเทศ

3.3. 5.1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

3.3. 5.1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

3.3. 5.1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

3.3. 5.1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

3.3. 5.1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความ

ล้มสลายของท้องถิ่นชนบท

3.3. 5.1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

3.3. 5.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

3.3. 5.1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน

3.3. 5.1.2.2 สภาพปัจจุบัน

3.3. 5.1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน

3.3. 5.1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

- ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ
- วัฒนธรรมประเพณีที่เด่นๆ
- ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี
- ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

3.3. 5.1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัวประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

3.3. 5.1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว

3.3. 5.1.3.2 ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ

3.3. 5.1.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้กู้

3.3. 5.1.3.4 หนี้ภายนอกของระบบของผู้กู้

3.3. 5.1.3.5 อาชีพหลักของผู้กู้

3.3. 5.1.3.6 รายได้ของครอบครัว

3.3. 5.1.3.7 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ

3.3.6 ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

3.3.6.1 เงินที่กู้มาได้

3.3. 6.2 เงินอื่นๆ เช่น เงินบริจาค

3.3. 6.3 สถานที่ และวัตถุดิบ

3.3. 6.4 เทคนิควิธีทำงาน

3.3. 6.5 กำลังทำงาน

3.3.7 ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

3.3. 7.1 การทำกิจการถูกวิธี

3.3. 7.2 การหาตลาดที่ดี

3.3. 7.3 การหาวัตถุดิบที่ดี

3.3. 7.4 การทำบัญชี

3.3. 7.5 การวิเคราะห์ประเมิน

3.3.8 ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) ของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

3.3. 8.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

3.3. 8.1.1 รายได้เป็นเงิน

3.3. 8.1.2 ผู้ที่ได้ผลผลิตเป็นถึงของ

3.3. 8.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

3.3. 8.2.1 ผู้ที่ได้ขยายกิจการ

3.3. 8.2.2 ผู้ที่ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้น

คว้าด้วยตนเอง

3.3. 8.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

3.3. 8.3.1 ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง

3.3. 8.3.2 ผู้ที่มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

3.3. 8.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้นมีความเชื่อมโยงต่อกัน ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนชุมชนวัดเลียบ ครั้งนี้ผู้ประเมินเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ ดังนี้

3.4.1 แบบสัมภาษณ์ต่างๆ (ปร.)

3.4.1.1 แบบรายงาน บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)

3.4.1.2 แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)

3.4.1.3 แบบรายงาน บร.3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

3.4.1.4 แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)

3.4.1.5 แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

3.4.1.6 แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

3.4.1.7 แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)

3.4.1.8 แบบรายงาน บร.8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์)

3.4.1.9 แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)

3.4.1.10 แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)

3.4.1.11 แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)

3.4.1.12 แบบรายงาน บร.12 (การวิเคราะห์จัดทำแม่บทชุมชน)

3.4.2 การสังเกต

3.4.2.1 การสังเกตโดยเข้าไปมีส่วนร่วม

3.4.2.2 การสังเกตโดยไม่เข้าไปร่วมในชุมชน

3.4.3 การจัดอภิปรายกลุ่ม

3.4.4 การจัดเวทีประชาคม

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.1 กำหนดข้อมูลและตัวชี้วัด โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากวัตถุประสงค์ของโครงการ ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ระดับของข้อมูลเป็นการจัดแบ่งกลุ่มตามเพศ อาชีพและบริบทของชุมชนเป็นตัวชี้วัด

3.5.2 กำหนดแหล่งข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามและข้อมูลที่ได้จากเอกสาร

3.5.3 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

3.5.4 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ สังกดแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จัดเวทีประชาคม

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ ใช้วัด บร.2, 3, 7 และ บร.9

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือความคิดเห็นซึ่งเป็นข้อความที่ได้จากแบบสอบถาม แบบสอบถาม หรือจากการสังเกต ใช้วัด บร.1, 4, และ บร.5

3.6.2.1 การตรวจสอบข้อมูลจากการบันทึกภาคสนาม

3.6.2.2 การจัดระบบข้อมูล โดยการแยกข้อมูลเป็นหัวข้อ ประเด็นที่สำคัญ

3.6.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ข้อมูลเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน

โครงการ

3.6.2.4 การใช้กรอบคิดทฤษฎีทางมานุษยวิทยาในการอธิบายและตีความหมายการจัดระบบการเชื่อมโยงความสัมพันธ์และการเปรียบเทียบข้อมูลภาคสนามและข้อมูลเอกสารเข้าด้วยกัน

3.6.2.5 การใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ตามนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แม้จะถือว่าเป็นโครงการที่ต้องใช้งบประมาณมากพอสมควร แต่ถ้าการดำเนินการมีประสิทธิภาพผลที่เกิดขึ้นจากโครงการก็จะช่วยให้ประชาชนที่ด้อยโอกาส สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริงและยังเกิดความเข้มแข็งขึ้นในชุมชนอีกด้วย อีกทั้งเพิ่มให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการ เพื่อสร้างศักยภาพในด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจรากฐานของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคตอีกด้วย

การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ของรัฐบาลดังกล่าวต้องเผชิญกับปัญหาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กระบวนการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติของภาครัฐ ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับผู้คนต่าง ๆ เป็นจำนวนมากและกลไกการปฏิบัติที่มีความซับซ้อน ตลอดจนต้องมีการปรับความคิดและทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ใหม่ ซึ่งจะสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐภายใต้ นโยบายของรัฐบาลและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาฐานรากของสังคมไทยให้มีศักยภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างมั่นคง ยั่งยืน ต่อไป

ผลการติดตามการประเมินโครงการ : หลังจากผู้ทำสารนิพนธ์ได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามเอกสารต่างๆ บร. 1-12 เมื่อนำมาวิเคราะห์โดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการปรากฏผล ดังนี้

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

4.1.1 บริบทระดับประเทศ

4.1.1.1 ความยากจนของประเทศ

(วารสารเศรษฐกิจและสังคม ม.ค. – ก.พ. 2545 ปีที่ 39 : ฉ.1, หน้า 37 - 44) : ผลของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยที่ผ่านมานับเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างกลุ่มคนรายได้ต่ำสุด 20% แรกของประเทศกับกลุ่มคนรายได้สูงสุด 20% แรกของประเทศดีขึ้นตามลำดับ ประชาชนมีการใช้จ่ายต่าง ๆ ในครัวเรือนเพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขเพิ่มขึ้นด้วยเป็นเหตุให้จำนวน “คนจน” ลดลงเหลือเพียง 6.8 ล้านคนในปี 2539

แต่หลังจากประเทศไทยประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 เป็นต้นมา ทำให้จำนวน “คนจน” ในปี 2543 เพิ่มขึ้นเป็น 8.9 ล้านคน และกลุ่ม “คนเกือบจน” เพิ่มขึ้นอีก 0.2 ล้านคน ซึ่งคนกลุ่มนี้พร้อมที่จะเปลี่ยนสถานภาพมาเป็นกลุ่ม “คนจน” ได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ในด้านความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่ม “คนจน” กับกลุ่ม “คนรวย” ก็มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้ผลจากวิกฤติเศรษฐกิจดังกล่าว ทำให้ประชาชนลดการใช้จ่ายในครัวเรือนในอัตราที่มากกว่าการลดลงของรายได้ให้เห็นได้ชัดเนื่องจากประชาชนอาจไม่มั่นใจต่อสถานการณ์เศรษฐกิจของไทยที่ยังไม่ฟื้นตัวได้มากเท่าที่ควร

ในด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนปรากฏว่า รัฐบาลในปัจจุบันได้ประกาศ “สงครามกับความยากจน” ที่จะต้องมีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนและจริงจังมากยิ่งขึ้น โดยรัฐบาลได้กำหนด ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบยั่งยืน รวมถึงผู้ด้อยโอกาส เพื่อมุ่งแก้ไข ปัญหา “คนจน” ที่ “ขัดสนทางเศรษฐกิจหรือด้านรายได้ในการยังชีพ” และ กลุ่มคนยากจน “เชิงโครงสร้าง” ที่เกิดจากความขัดสนในหลาย ๆ ด้าน อาทิ ด้านที่ดิน สาธารณสุข การศึกษา เป็นต้น

การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ของรัฐบาลดังกล่าวต้องเผชิญกับปัญหาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กระบวนการแปลงยุทธศาสตร์ ไปสู่การปฏิบัติของภาครัฐ ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับผู้คนต่าง ๆ เป็นจำนวนมากและกลไกการปฏิบัติที่มีความซับซ้อน ตลอดจนต้องมีการปรับความคิดและทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ใหม่ ซึ่งจะสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐภายใต้ นโยบายของรัฐบาลและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาฐานรากของสังคมไทยให้มีศักยภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างมั่นคง ยั่งยืน ต่อไป

การชี้วัดความยากจนใช้เรื่อง “ความขาดสนทางรายได้ในการยังชีพ” หรือ “ระดับรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพขั้นพื้นฐานของสมาชิกในครัวเรือน” เพื่อเป็นเกณฑ์ในการระบุว่า “ใครคือคนจน” ส่วนเรื่องระดับรายได้ที่ใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานคือ 6,710 บาท

- ครอบครัวใดมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 6,710 บาทต่อเดือน ถือว่าเป็นคนเกือบจน
- ครอบครัวใดมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่า 6,710 บาทต่อเดือน ถือว่าเป็นคนรวย

4.1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

(อุตสาหกรรมสาร, มี.ค. - เม.ย. 2543 ปีที่ 43 หน้า 45-52) : เมื่อปี 2530 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมกระทรวงอุตสาหกรรมได้ริเริ่มเสนอแนะการออกกฎหมาย ว่าด้วยการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Industries ,SMIs) เพื่อเป็นกฎหมายพื้นฐานในการจัดกระบวนการส่งเสริมพัฒนา SMEs ให้มีความเข้มแข็งเป็นระบบ และเกิดความต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามแนวความคิดนี้ยังมีได้มีการตอบรับและสานต่อให้เป็นรูปธรรมจากฝ่ายบริหารและขาดกระแสสนับสนุนจากกลุ่มต่าง ๆ เนื่องจากในยุคดังกล่าวภาวะเศรษฐกิจ และการประกอบธุรกิจของประเทศกำลังเฟื่องฟู ธุรกิจต่าง ๆ ทั้งรายเล็กและรายใหญ่ล้วนได้รับประโยชน์จากผลพวงของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่างจึงมุ่งแสวงหาและเก็บเกี่ยวดอกผลในระยะสั้นไม่ค่อยสนใจมากนักกับอนาคตในระยะยาว

จนกระทั่งเกิดวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรงกับประเทศไทย เมื่อกลางปี 2540 ซึ่งส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อธุรกิจอุตสาหกรรมน้อยใหญ่ จึงได้เกิดความตระหนักและเกิดกระแสยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small-and-Medium-Enterprises, SMEs) เพื่อเป็นกลไกในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและการผลักดันการพัฒนาประเทศที่มุ่งไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืน

หลักการและเหตุผล (อุตสาหกรรมสาร, 2543 : 46)

SMEs ซึ่งประกอบด้วยกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งภาคการผลิต การค้า และการบริการนั้นเป็นกลุ่มวิสาหกิจส่วนใหญ่ของประเทศมีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่ยังคงขาดความสามารถในการประกอบการทั้งทางด้านเทคโนโลยีการผลิต การจัดการและการเงินทำให้ไม่อาจแข่งขันกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ได้ การบริการและการค้า จึงทำให้ SMEs ประสบภาวะที่ต้องแข่งขันกับกิจการทำนองเดียวกันมากยิ่งขึ้น ทั้งระดับภายในประเทศและระดับนานาชาติ ดังนั้นเพื่อ SMEs สามารถพัฒนากิจการให้เกิดความเข้มแข็งมีประสิทธิภาพและเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้สมควรจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สำนักงานส่งเสริม SMEs) เป็นศูนย์กลางประสานระบบ

การทำงานของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรเอกชนที่มีหน้าที่ส่งเสริม SMEs เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

4.2 วัตถุประสงค์ (อุตสาหกรรมสาร, 2543 : 46)

วัตถุประสงค์ของกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริม SMEs ก็เพื่อสร้างกฎหมายพื้นฐานที่วางระบบและกลไกในการปฏิบัติงานส่งเสริมพัฒนาและสนับสนุน SMEs ใน 4 เรื่องหลัก ๆ คือ

4.2.1 เป็นกลไกในการกำหนดนโยบายและแผนส่งเสริมพัฒนา SMEs (โดยคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม) ให้เป็นเอกภาพและเกิดความต่อเนื่อง

4.2.2 เป็นกลไกการนำนโยบายและแผนส่งเสริมพัฒนา SMEs ไปจัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อให้หน่วยงานปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง (กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรเอกชน) นำไปปฏิบัติให้เกิดการประสานและเกื้อกูลกัน

4.2.3 เป็นกลไกให้อำนาจคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (คณะกรรมการส่งเสริม SMEs) เสนอแนะให้มีการจัดสิทธิและประโยชน์จูงใจที่เป็นธรรมและเหมาะสมสำหรับ SMEs

4.2.4 แผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นกลไกจัดตั้งและการบริหารกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (กองทุนส่งเสริม SMEs) อันเป็นกองทุนเสริมนโยบายที่จะผลักดันงานในการส่งเสริมสนับสนุน SMEs ตามแผนปฏิบัติการให้เกิดผล โดยเฉพาะในเรื่องที่จำเป็นเร่งด่วนและเรื่องที่เกิดความจำเป็นธรรมมากขึ้นกับ SMEs

4.3 แผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

4.3.1 ให้สำนักงานส่งเสริม SMEs จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs โดยร่วมมือกับส่วนราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจและองค์กรเอกชน แผนปฏิบัติการดังกล่าวต้องสอดคล้องกับนโยบายและแผนที่คณะกรรมการส่งเสริม SMEs กำหนดแผนปฏิบัติการนี้ต้องนำเสนอคณะกรรมการบริหารสำนักงานส่งเสริม SMEs เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริม SMEs พิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนที่จะประกาศในราชกิจจานุเบกษา

4.3.2 แผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs อาจจัดทำเป็นแผนระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาว แต่ทั้งนี้ควรจะต้องครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- 4.3.2.1 การพัฒนา SMEs ในภูมิภาคในชุมชนและในท้องถิ่นชนบท
การสนับสนุนช่วยเหลือด้านการเงิน
- 4.3.2.2 การพัฒนาจัดตั้งตลาดทุนสำหรับ SMEs
- 4.3.2.3 การพัฒนาผู้ประกอบการและบุคลากร
- 4.3.2.4 การพัฒนากิจการ SMEs ด้านการจัดการสาขาต่าง ๆ
- 4.3.2.5 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์รวมทั้งการสร้างภาพลักษณ์
ของสินค้า
- 4.3.2.6 การส่งเสริมด้านการตลาด
- 4.3.2.7 การส่งเสริมด้านการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีรวมทั้งการพัฒนา
ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4.3.2.8 การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร
- 4.3.2.9 การส่งเสริมความเชื่อมโยงระหว่างวิสาหกิจขนาดต่าง ๆ
- 4.3.2.10 การส่งเสริมการรวมกลุ่มของ SMEs
- 4.3.2.11 การพัฒนาส่งเสริมองค์กรเอกชนที่มีบทบาทสนับสนุน SMEs
- 4.3.2.12 การจัดตั้งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน
- 4.3.2.13 การให้สิทธิประโยชน์แก่ SMEs เพื่อลดความเสี่ยงเปรียบ
- 4.3.2.14 การส่งเสริมอนุรักษ์พลังงานสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัย
- 4.3.2.15 การปรับปรุง แก้ไข กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรค
- 4.3.2.16 การส่งเสริมด้านลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้าและ
ทรัพย์สินทางปัญญาอื่น
- 4.3.2.17 เรื่องอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการก่อตั้งการขยายกิจการ SMEs ให้
สามารถอยู่รอดและแข่งขันได้
- 4.3.3 หน่วยงานปฏิบัติการต้องดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs
ในส่วนที่เกี่ยวข้องและต้องรายงานผลการดำเนินการต่อคณะกรรมการส่งเสริม SMEs อย่างน้อยปี
ละ 1 ครั้ง
- 4.3.4 หน่วยงานปฏิบัติการต้องจัดทำข้อมูล SMEs ที่เกี่ยวข้อง (ตามที่คณะกรรมการส่งเสริม SMEs กำหนด) เพื่อเผยแพร่และส่งให้สำนักงานส่งเสริม SMEs ประกอบการ
จัดทำนโยบายและแผน

4.3.5 SMEs และองค์กรเอกชนมีหน้าที่ต้องรายงานข้อมูลตามที่คณะกรรมการส่งเสริม SMEs กำหนด ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการจัดทำนโยบายและแผน (ถ้าไม่รายงานข้อมูลอาจจะถูกตัดสิทธิการได้รับสิทธิและประโยชน์จากการส่งเสริมของรัฐ)

4.4 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ (www.Rakbankerd.com.th., 2002)

(สยามจดหมายเหตุ ก.พ. 2545 ปีที่ 27 หน้า 146 – 147) : การไหลออกของเงินทุนและดุลการชำระเงินที่ขาดดุล ทั้งนี้การไหลออกของเงินทุนน่าที่จะยังคงมีอย่างต่อเนื่องในช่วงที่เหลือของปี 2543 และในปี 2544 อันเป็นผลจาก

4.4.1 การที่ผลต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยในและต่างประเทศที่น่าจะยังคงอยู่ในระดับที่สูง เนื่องจากการดำเนินนโยบายอัตราดอกเบี้ยต่ำในประเทศเพื่อช่วยประคับประคองการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ

4.4.2 การชำระคืนหนี้ต่างประเทศ โดยยอดหนี้คงค้างของภาคเอกชนยังคงสูงถึงกว่า 4.8 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่การชำระหนี้คืน IMF โดยธนาคารแห่งประเทศไทยในปี 2544 ก็คาดว่าจะเท่ากับราว 3.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ในขณะเดียวกันฐานะการเงินดุลบัญชีเดินสะพัดที่ลดลงน่าจะส่งผลต่อตัวแปรต่อไปนี้ คือ

1. ดุลการชำระเงินซึ่งคาดว่าจะขาดดุลในปี 2543 ประมาณ 2.2 – 2.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่อาจจะขาดดุลในปี 2544 อีกประมาณ 1 – 3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ
2. ฐานะทุนสำรองระหว่างประเทศที่คาดว่าจะลดลงตามการขาดดุลการชำระเงินดังกล่าว

3. ปริมาณสภาพคล่องส่วนเกินในระบบสถาบันการเงิน ที่คงจะลดลงตามฐานะการขาดดุลการชำระเงินเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามเนื่องสภาพคล่องส่วนเกินดังกล่าวยังคงมีอยู่มากถึงราว 5 แสนล้านบาท ก็น่าที่จะสามารถรองรับการขาดดุลการชำระเงินทั้งในปี 2543 และ 2544 ได้ โดยไม่น่าจะส่งผลกระทบต่ออัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินภายในประเทศ

การขาดดุลการชำระเงินและการลดลงของระดับทุนสำรองระหว่างประเทศดังกล่าว น่าจะทำให้ค่าเงินบาทตกอยู่ภายใต้แรงกดดัน รวมทั้งมีความผันผวนได้ ทั้งนี้สถานการณ์ของค่าเงินบาทโดยเฉลี่ยแล้วเงินบาทอาจจะมีค่าเฉลี่ยที่ 43.50 บาท/ดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่อาจจะมี ความผันผวนหากเป็นบางช่วงตามปัจจัยที่กระทบ เช่น การเคลื่อนย้ายเงินทุนออกนอกประเทศ และการเคลื่อนไหวของค่าเงินในตลาดภูมิภาค รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศ โดยในช่วงการผันผวนดังกล่าวค่าเงินบาทก็อาจจะหลุดออกจากกรอบ 44 – 45 บาทได้ อย่างไรก็ตามคาด

ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยคงจะเข้ามาดูแลเสถียรภาพของค่าเงินบาทเป็นระยะ ๆ เพื่อมิให้ค่าเงินบาทมีความผันผวนมากจนอาจเป็นผลลบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศได้

4.1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

(วารสารเศรษฐกิจและสังคม, หน้า 57-66) : การที่คนเราอยู่ดีมีสุขได้นั้น นอกจากจำเป็นต้องมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้พอเพียงกับการดำรงชีพแล้วยังต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี นับตั้งแต่การมีที่อยู่อาศัย มีสาธารณูปโภคพอเพียง มีความปลอดภัยในชีวิต รวมทั้งการได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีพด้วย

ความผูกพันระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นความผูกพันที่มีมาตั้งแต่ในอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ความสัมพันธ์ระหว่าง “คน กับดิน น้ำ อากาศ และ ป่า ไม้” เป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่อย่างเป็นระบบ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งผลิตปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคน ได้แก่ “ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค” ความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิต จึงเป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระบบนิเวศน์หากระบบนิเวศน์ถูกทำลายหรือไม่สมดุล ผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ไปทั้งระบบด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างเช่น “คนใช้สารเคมีอันตราย เกิดสารตกค้างในผลผลิตที่ใช้เป็นอาหาร คิดเสีย น้ำเสีย อากาศเสีย สัตว์น้ำสูญพันธุ์ ดิน ไม้ ไม้ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ป่าถูกทำลาย ไม่มีดิน ไม้ฟอกอากาศบริสุทธิ์ ไม่มีป่าดูดซับน้ำ ดูดความชื้น ฝนแล้ง ป่าแห้งแล้ง เกิดไฟป่า สัตว์ป่า ไม้ป่าสูญพันธุ์ น้ำป่าไหลหลากท่วมที่ทำกินผู้คนอดอยาก” ซึ่งผลกระทบของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่ระมัดระวังดังกล่าวกำลังเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในทั่วทุกภูมิภาคของโลก

ดังนั้น ในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคนนั้น จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีการประสานร่วมมือและร่วมทำงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวคนให้อยู่ในสภาวะที่ดี คนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และมีคุณภาพ ขณะเดียวกันควรร่วมกันขยายผล “ความอยู่ดีมีสุข” ให้บังเกิดขึ้นกับกลุ่มทั้งในเขตเมือง และชนบททั่วประเทศ ด้วยการร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราให้ดีขึ้น เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน

4.1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

(สารสถิติ, พ.ศ.2545 ปีที่ 13 หน้า 5) : สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ดำเนินการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่า รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศในปี 2544 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 เพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 0.3) โดยที่ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 6.6 ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการทำนาการเกษตร และเงินที่ได้รับเป็นการช่วยเหลือ ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่ เป็นรายได้จากการประกอบธุรกิจไม่ใช้การเกษตร และรายได้จากค่าแรงและเงินเดือนขณะที่ครัวเรือนในภาคกลางและภาคใต้ รวมทั้งกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ มีรายได้ลดลงประมาณร้อยละ 2 – 4 ในด้านค่าใช้จ่ายของครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 โดยที่ครัวเรือนในทุกภาคมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น ยกเว้นครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ ที่มีค่าใช้จ่ายลดลงในอัตราร้อยละ 3.7 ครัวเรือนในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 3 – 5 ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและค่าบริการสื่อสาร และค่าที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศลดลงเพียงร้อยละ 0.2 ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง มีหนี้สินต่อครัวเรือนลดลงร้อยละ 9–10 ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพฯ และ 3 จังหวัด และครัวเรือนในภาคเหนือมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนในภาคใต้มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนนั้น พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้วมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนคนงานเกษตร มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มอื่นๆ

4.1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

(วารสารเศรษฐกิจและสังคม, ม.ค. - ก.พ. 2545 ปีที่ 39 หน้า 40-41) : ภายหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจคนจนในชนบทได้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 17.3 ในปี 2541 และ 19.1 ในปี 2543 หรือเท่ากับ 8.16 ล้านคน ขณะที่คนจนในเมืองกลับมีสัดส่วนลดลงเหลือร้อยละ 1.5 ในช่วงระยะเดียวกัน

สำหรับสาเหตุที่คนจนในชนบทเพิ่มขึ้นหลังเกิดวิกฤตนั้น น่าจะมาจากปัจจัยของคนตกงานที่มีเพิ่มมากขึ้นและคนเหล่านี้ได้อพยพโยกย้ายกลับไปสู่ภูมิภาคเดิม ทำให้ครัวเรือนในชนบทต้องรับภาระในการเลี้ยงดูมากขึ้นประกอบกับการไม่มีแหล่งงานในชนบทรองรับที่เพียง

พอ และภาวะการผลิตการเกษตรซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญของคนชนบท ต้องประสบกับปัญหาการผลิตหรือภาวะราคาสินค้าตกต่ำ ทำให้ภาคชนบทมีรายได้ลดน้อยลง ส่งผลให้จำนวนคนจนในชนบทเพิ่มมากขึ้น มีประชากรมากขึ้น กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทุกฝ่ายควรต้องตระหนักถึงความสำคัญเป็นอย่างยิ่งของเป้าหมาย “การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ภายในโครงการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งในด้านมิติด้านศักยภาพ การริเริ่มและขยายผลผลิตภายในชุมชน มิติด้านความสามารถบริการจัดการด้วยตัวเอง และการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเองได้ ก่อนการกระจายผลผลิตสู่ภายนอกหรือประชาคมโลก

การผลิตเพื่อศักยภาพการพึ่งพาตนเอง” ให้มั่นคงเข้มแข็ง และพอเพียงสำหรับชุมชนเสียก่อน อาจกลายเป็นการหักมุมวนกลับไปหาสภาวะการพัฒนาที่ล้มเหลวแบบเดิมได้ ในทางปฏิบัติ

4.1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

(มติชน, 5 ส.ค. 2545 : 10) วิถีชีวิตของเด็กไทยยุคใหม่ “เงินเนอเธอร์แลนด์” มุ่งเน้นค่านิยมเลือกเป้าหมายของชีวิต คือ การได้ประสบความสำเร็จใจชีวิต ความมั่นคงของครอบครัว ชีวิตที่สุขสบายเป็นอันดับแรก ๆ ขณะที่เลือกในการเสียสละ การทำบุญสะสมเพื่อชีวิตหน้า หรือความมั่นคงของชาติไว้ในอันดับท้าย ๆ ส่วนค่านิยมเรื่องชีวิตแต่งงานที่มีความสุข มี รายได้ดี มีอาชีพก้าวหน้า ให้เวลากับครอบครัวเป็น “สิ่งสำคัญในชีวิต” ในทางกลับกันค่านิยมที่ว่าได้ทำงานอาสาสมัครเพื่อสังคม หรือเรื่องศาสนา กลายเป็นค่านิยมอันดับสุดท้ายของเด็กไทยยุคนี้

ตารางที่ 4.3 ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยในปัจจุบันอาจสรุปเปรียบเทียบ (วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช, พ.ศ. – ส.ค. 2544 ปีที่ 14 หน้า 5-12) ได้ดังนี้

สังคมประเพณี	สังคมสมัยใหม่/ยุคโลกาภิวัตน์
1. สังคมเกษตรกรรม	สังคมที่มุ่งพัฒนาเป็นอุตสาหกรรม
2. วัฒนธรรมพุทธ (ไม่โลภ ไม่สะสม)	ทุนนิยม (ใช้เงินและสะสม)
3. วัฒนธรรมชุมชน	ก้าวสู่ชีวิตแบบเมือง
4. ซีดสีบสอง กองสีบสี่	กฎหมาย
5. ครอบครัวเครือญาติ	ปัจเจกนิยม
6. ไกลซ์ิทธรมชาติ	มุ่งมั่นเอาชนะธรรมชาติ
7. ระบบอุปถัมภ์	การพยายามพัฒนาเข้าสู่ประชาธิปไตย

4.1.1.8 ข้อคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยในกระแสวัฒนธรรมโลก

ปัจจุบัน เป็นยุคโลกาภิวัตน์หรือโลกาภิวัตน์ (Globalization) การแผ่ขยายของวัฒนธรรมจากศูนย์กลางที่สำคัญหลายแห่ง ทั้งในยุโรป อเมริกา และเอเชีย เข้าสู่ประเทศไทยนั้น เป็นไปรวดเร็วยิ่ง ผ่านสื่อมวลชนรูปแบบต่างๆ ตลอดจนการสื่อสารโทรคมนาคมที่ทันสมัยเข้ากับวัฒนธรรมเดิมของไทยที่เปิดกว้างยอมรับการติดต่อกับวัฒนธรรมอื่น ๆ เสมอมา สภาพการณ์เช่นนี้ก่อให้เกิดความหวงใยการคงอยู่ของวัฒนธรรมไทยในกระแสวัฒนธรรมโลก รัฐบาลไทยตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยมากกว่าสี่ห้าทศวรรษแล้ว มีการตั้งสภาวัฒนธรรมในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ต่อมาในสมัยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็มีการตั้งคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นต้น ในปีนี้เอง (พ.ศ. 2537) ก็มีโครงการส่งเสริมมรดกรักษาวัฒนธรรมไทยมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนช่วยกันรักษาวัฒนาธรรมที่ดึงามของชาติ ซึ่งในทัศนะของผู้รณรงค์ ได้แก่ ประเพณีต่าง ๆ ศิลป (แบบไทยเดิม) และค่านิยมที่ดี เช่น ความมีน้ำใจ (ไม่พูดถึงการชอบเล่นการพนัน คี๋มสุรา และตำน้ำพริกละลายแม่น้ำในการจัดงานบวช งานแต่งงาน ซึ่งดูเหมือนเป็นมรดกของวัฒนธรรมไทยเช่นกัน)

สภาพปัญหาของโลกในทุกวันนี้ นับตั้งแต่สภาพมลภาวะต่าง ๆ ปัญหาในเวศวิทยา ปัญหาการกระจุกตัวของความมั่งคั่ง และปัญหาความยากจนเสื่อมโทรมที่กระจายไปทั่ว ความอดอยาก การแพร่ระบาดของโรคร้าย การใช้สารเสพติด ปัญหาความรุนแรงในเมืองสงครามระหว่างเชื้อชาติและชุมชนต่าง ๆ ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาหลายด้านหลายประการของอารยธรรมโลก ในกระแสโลกาภิวัตน์ การที่สังคมไทยเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และพยายามปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต หรือวัฒนธรรมไทยใหม่ เพื่อสร้างสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลและสามารถพึ่งตนเองได้ตามคติทางพุทธศาสนา แทนการล่องลอยไหลไปตามกระแสวัฒนธรรมโลกโดยไร้ทิศทางของตนเอง อาจเป็นทางออกที่เป็นบทเรียนแก่สังคมอื่น ๆ ได้

4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

4.1.2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนวัดเลียบ (บร.1)

เดิมก่อนที่เข้ามาอยู่ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา เรียกว่า “หมู่บ้านวัดเลียบ” โดยส่วนใหญ่แล้วประชาชนเป็นคนพื้นเพเดิมของหมู่บ้านวัดเลียบ มีอาชีพเกษตรกรรม (ทำสวน) และทำนาเป็นบางส่วน เมื่อปี พ.ศ. 2536 เทศบาลนครนครราชสีมา ได้ขยายพื้นที่การปกครองซึ่งได้ครอบคลุมพื้นที่หมู่บ้านวัดเลียบด้วย และเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2534 ได้มีการจัดตั้งชุมชนโดยการสำรวจของเทศบาลนครนครราชสีมา

ตอนนั้นบ้านเรือนใช้ใบหญ้าแห้งคาอยู่มีบ้านที่ทำด้วยไม้อยู่เพียงไม่กี่หลังคาเรือน ซึ่งระยะห่างระหว่างบ้านแต่ละหลังนั้นอยู่ห่างกันไม่อยู่ติดกันจนหนาแน่นเหมือนในสภาพปัจจุบันเมื่อก่อนใช้ตะเกียงได้ ถนนก็เป็นทางเกวียน เนื่องจากใช้เกวียนเป็นพาหนะในการเดินทางไกล ๆ บริเวณโดยรอบของหมู่บ้านจะเป็นป่าและมีที่ดอนอยู่ทางทิศตะวันออก ซึ่งเป็นแหล่งอาหารของชาวบ้าน เช่น เห็ด หน่อไม้ และของป่าอื่น ๆ ซึ่งชาวบ้านเรียกที่เหล่านั้นว่า “โคก” ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ใช้ปลูกข้าว และต่อมาก็ได้มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2520 ซึ่งเป็นถนนลูกรังต่อมาได้กลายเป็นถนนลาดยางเมื่อปี พ.ศ. 2523 ส่วนไฟฟ้าเข้ามาในหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ. 2518 จนกระทั่งในหมู่บ้านได้มีการเทคอนกรีตเมื่อปี พ.ศ. 2536 พร้อมกับน้ำประปาจากเขื่อนมะขามเฒ่า

การขยายตัวของประชากรปัจจุบันความเจริญได้เข้ามาในหมู่บ้านและส่งผลให้มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ขึ้นเรื่อย ๆ และจำนวนประชากรก็จะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

การขยายตัวของชุมชนไม่มีการเปลี่ยนแปลงเพราะสภาพชุมชนอยู่ไม่ห่างไกลจากตัวเมืองมากนัก จึงไม่มีจุดเด่น – จุดด้อย ในการขยายตัวทางธุรกิจต่าง ๆ ในชุมชนส่วนใหญ่จะมีเพียงบ้านและที่อยู่อาศัยไม่ประกอบธุรกิจมากมายนักจึงไม่มีการขยายตัวเท่าที่ควร

ระบบนิเวศชุมชน และทำเลที่ตั้งของชุมชนวัดเลียบ ตำบล ในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาตั้งอยู่บนพื้นที่ราบสูง ลักษณะพื้นดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทรายซึ่งกักเก็บน้ำได้ไม่ดีเนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกเป็นที่ดอน ทำให้อาชีพทางการเกษตรต้องพึ่งพาน้ำฝนตามฤดูกาล ในส่วนฤดูแล้งจะขาดแคลนน้ำจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ทำการเกษตรไม่ได้ผล ส่วนน้ำอุปโภคในหมู่บ้านไม่ขาดแคลนเนื่องจากมีระบบน้ำประปาทุกหลังคาเรือน (สัมภาษณ์จากผู้รู้ในชุมชนวัดเลียบตามแบบรายงานที่ 1)

4.1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ทำเลที่ตั้ง ตั้งอยู่ที่ชุมชนวัดเลียบ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา ตามแผนที่ (ภาคผนวก)

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดกับกับชุมชน คนชุม
ทิศใต้	ติดกับชุมชน สามแยกปัก
ทิศตะวันออก	ติดกับชุมชน กลองโพธิ์
ทิศตะวันตก	ติดกับชุมชน สวนพริกไทย
สภาพพื้นที่ดินในปัจจุบัน	

พื้นที่ใช้ทำนา “นาทุ่ง” มีสภาพดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว เพราะส่วนใหญ่เมื่อก่อนสภาพที่ดินเคยเป็นสวนมะพร้าว,กล้วย,หมาก ของชาวบ้านในชุมชนวัดเลียบเป็นส่วนใหญ่

4.1.2.3 ด้านเศรษฐกิจ (บร.1)

เศรษฐกิจของชุมชนวัดเลียบ มี 3ประเภท คือ

- ข้าราชการ มีฐานะ
- รับจ้างทั่วไป
- ประกอบอาชีพทางการเกษตร แบบพอมีพอกิน ไม่รวยหรือยากจน

โดยสรุปเศรษฐกิจของชุมชนวัดเลียบ จะอยู่ในระดับกลางไม่ยากจนหรือร่ำรวย

ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจโดยรวมประชาชนในชุมชนมีรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวเท่ากับ 60,000 บาทต่อปีขึ้นไป อาชีพส่วนใหญ่ยังอยู่ที่การปลูกสวนมะพร้าว, สวนหมาก,สวนกล้วย และทำผลิตภัณฑ์จากมะพร้าว เช่น วนมะพร้าว,มะพร้าวเผา,มะพร้าวสด,น้ำมะพร้าวขายอยู่ และผลิตภัณฑ์จากกล้วย เช่น กล้วยฉาบ,กล้วยสด,ขนมไทยต่าง ๆ

4.1.2.4 ด้านวัฒนธรรม (บร.1)

วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ภายในชุมชนมีวัด 1 แห่ง ชื่อว่า “วัดเลียบ” มีพระ 17 รูป มีเณร 10 รูป และมีเด็กวัด 2 คน งานบุญและประเพณีต่างๆของทุกปีมีดังนี้

- 1.เดือนมกราคม งานบุญเทศมหาชาติ
- 2.เดือนกุมภาพันธ์ งานประจำปีวัดเลียบ
- 3.เดือนเมษายน ประเพณีสงกรานต์
- 4.เดือนกรกฎาคม เข้าพรรษา
- 5.เดือนกันยายน ออกพรรษา
- 6.เดือนตุลาคม งานทอดกฐิน
- 7.เดือนพฤศจิกายน งานลอยกระทง

4.1.2.5 พรรคการเมือง ผู้นำ และสถาบันการศึกษา (บร.1)

พรรคการเมืองที่อิทธิพลในชุมชนวัดเลียบ คือ พรรคไทยรักไทย และ พรรคชาติพัฒนา ซึ่งแบ่งแยกกันอย่างชัดเจน (สัมภาษณ์จากผู้รู้ในชุมชนวัดเลียบตามแบบรายงานที่ 1)

คณะกรรมการกองทุนเงินล้านของชุมชนวัดเลียบ 15 คนมีรายชื่อดังต่อไปนี้

1.นายวิธาน	บุญฤทธิรักษา	ประธานคณะกรรมการกองทุน
2.พ.ต.สุนันท์	สวัสดิ์	รองประธานคณะกรรมการกองทุน
3.นายสมาน	เชื้อกลาง	รองประธานคณะกรรมการกองทุน
4.นายถวิล	เชื้อกลาง	เลขานุการ
5.นางประไพ	สิทธิหมื่นไวย	ผู้ช่วยเลขานุการ
6.นางจรูญ	วาลสูงเนิน	เหรัญญิก
7.นางทองสุข	ศักดิ์กั้ง	ผู้ช่วยเหรัญญิก
8.นางชอนกมล	มवलสุข	นายทะเบียน
9.นางพัชรีย์	พิมพ์ปรุ	ผู้ช่วยนายทะเบียน
10.นางจุรีรัตน์	กุ่มปรุ	ประชาสัมพันธ์
11.นางเสงี่ยม	เจริญ	ผู้ช่วยประชาสัมพันธ์
12.นายสันติ	เกลี้ยงสูงเนิน	ฝ่ายเร่งรัดหนี้สิน
13.นายสุพัฒน์	สินปรุ	ฝ่ายเร่งรัดหนี้สิน
14.นายชวน	พิมพ์ปรุ	ฝ่ายตรวจสอบเงินกู้
15.นายชัยชนะ	มณีสูงเนิน	ฝ่ายตรวจสอบเงินกู้

4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการของกองทุนชุมชนวัดเลียบ โดยภาพรวม มีดังนี้

4.2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

4.2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า ของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

4.2.1.1.1 นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในชุมชน พบว่า ประชาชนในชุมชนวัดเลียบโดยรวมมีความรู้เกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ซึ่งการที่ประชาชนในหมู่บ้านมีความรู้เนื่องจากได้รับข่าวสารจากสื่อต่างๆ อาทิ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และเจ้าหน้าที่จากอำเภอเมืองนครราชสีมา เป็นผู้ให้ความรู้และคำแนะนำ

4.2.1.1.2 เงิน 1 ล้านบาท ในความคิดของประชาชนชุมชนวัดเลียบ หมายถึงกองทุนที่รัฐบาลส่งเงินจำนวน 1 ล้านบาท ให้ชาวบ้านในชุมชนที่ยากจนไม่มีเงินประกอบอาชีพ

เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพหาเลี้ยงตัวเองและครอบครัวและยังช่วยป้องกันไม่ให้สมาชิกในชุมชนไปหางานทำต่างจังหวัด ซึ่งเมื่อถึงกำหนดระยะเวลาตามสัญญาที่กำหนดจะต้องนำเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยส่งคืนกองทุนฯ

4.2.1.1.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน มีส่วนช่วยในการเตรียมความพร้อมของชุมชนและการจัดประชุมเพื่อกำหนดวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนชุมชนวัดเลียบ

4.2.1.1.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน ผู้กู้ชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยทุกราย

4.2.1.1.5 ผู้สมัครขอกู้ มีสมาชิกกองทุน จำนวน 112 ราย ได้รับการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ 94 ราย

4.2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

4.2.1.2.1 กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนชุมชนวัดเลียบ พบว่า

จุดเด่น – พิจารณาจากลำดับการส่งใบเสนอโครงการก่อน – หลัง และความสามารถในการประกอบอาชีพเดิม

จุดด้อย – 1 ครอบครัวสามารถกู้ได้มากกว่า 1 คน เช่น ถ้า 1 ครอบครัวมีสมาชิกกองทุน 2 คน ก็สามารถกู้ได้ทั้ง 2 คน

– กรรมการมีสิทธิในการขอกู้มากกว่าสมาชิก

4.2.1.2.2 กระบวนการทำบัญชีของกองทุนชุมชนวัดเลียบ พบว่า การทำบัญชีของกองทุนที่ละเอียดสามารถทำได้โดยเหรียญประจำชุมชนเคยทำงานด้านเอกสารมาก่อนที่เทศบาลนครนครราชสีมา

4.2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.2.1.3.1 ผลโดยตรง พบว่าจากการเก็บข้อมูลตามแบบ รายงานต่างๆ ประชาชนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร และการให้ข้อมูลก็เป็นข้อมูลที่ไม่เป็นจริงหรือบิดเบือนจากความจริง

4.2.1.3.2 ผลกระทบโดยตรง พบว่า ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลไม่มีความเที่ยงตรง

4.2.1.3.3 ผลกระทบทางอ้อม พบว่า ทำให้การที่ภาครัฐจะนำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เพื่อการพัฒนาต่อไปนั้นไม่สามารถทำได้ เพราะข้อมูลที่ได้ไม่มีความเที่ยง

4.2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

4.2.2.1 ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

4.2.2.1.1 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการของผู้กู้ ผู้กู้ทั้งหมดที่ขอกู้เพื่อไปพัฒนาอาชีพ จะมีประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับอาชีพนั้นเป็นอย่างดี

4.2.2.1.2 รายได้เฉลี่ยของครอบครัวของประชากรในชุมชนวัดเลียบ 60,000 บาท /ครอบครัว/ปี

4.2.2.1.3 อาชีพหลักของผู้กู้ที่ขอกู้จะนำไปประกอบอาชีพค้าขายเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ พัฒนาอาชีพและการเกษตร

4.2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

4.2.2.2.1 จำนวนเงินจากการให้กู้กองทุนชุมชนวัดเลียบ เป็นจำนวนเงิน 986,000 บาท ผู้กู้จะขอกู้ไปเพื่อค้าขาย พัฒนาอาชีพ ขยายกิจการ จากการสัมภาษณ์และติดตามผลของผู้ทำสารนิพนธ์พบว่าส่วนใหญ่จะนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์จริง ส่วนใหญ่ที่กู้ไปเพื่อพัฒนาอาชีพ

4.2.2.2.2 เทคนิคการบริหารเงินของผู้กู้ ผู้กู้ที่กู้เงินกองทุนชุมชนวัดเลียบจะแบ่งเงินเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ซื้อสินค้า วัสดุต่างๆ

ส่วนที่ 2 ต่อเติมขยายกิจการ

ส่วนที่ 3 เก็บไว้เวลาฉุกเฉิน

4.2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

4.2.2.3.1 การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย พบว่า การทำกิจการยังขาดความรู้ในบางเรื่อง เนื่องจากประชาชนในชุมชนจะทำแบบดั้งเดิมและชาวบ้าน เช่น การเกษตร เรื่องการตลาดประชาชนไม่มีความรู้เลยก็จะเสียเปรียบพ่อค้าคนกลางอยู่เป็นประจำ

4.2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

4.2.2.4.1 ผลโดยตรง เมื่อผู้กุนำเงินที่กู้ไปทำกิจการของผู้กู้
เพิ่มรายได้ให้ครอบครัว เนื่องจากกู้ไปขยายกิจการ เมื่อขยายกิจการได้
รายได้ก็จะเพิ่มตาม

สมาชิกในครอบครัวมีงานทำ เนื่องจากช่วยเหลือกันในกลุ่มครัว

4.2.2.4.2 ผลกระทบโดยตรง เศรษฐกิจภายในชุมชนดีขึ้น มีเงินหมุนเวียนภายในชุมชนมากขึ้น

4.2.2.4.3 ผลกระทบโดยอ้อม ประชาชนในชุมชนมีงานทำไม่ต้องไปหางานทำที่ต่างจังหวัด ต่างประเทศ

4.3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพ ค้าขาย พัฒนาอาชีพ และบริการ สรุปได้ดังนี้

4.3.1 อาชีพค้าขายปัจจัยนำเข้าที่ดีที่สุดได้แก่ สินค้า และวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหาร กระบวนการที่ดีได้แก่ กระบวนการผลิต การจัดจำหน่าย และการบริการ ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ความสะอาดของสินค้า และคุณภาพของสินค้าที่จัดจำหน่าย

4.3.2 บริการ ปัจจัยนำเข้าที่ดีที่สุดได้แก่ ความพร้อมของอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ กระบวนการที่ดีได้แก่ การบริการ ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ประสิทธิภาพของการบริการ

4.3.3 อาชีพเกษตรกรรมปัจจัยนำเข้าที่ดีที่สุดได้แก่ วัตถุดิบทางตรงและทางอ้อมทางการเกษตร กระบวนการที่ดีได้แก่ กระบวนการผลิต การจัดจำหน่าย ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ กำลังการผลิตที่สามารถป้อนสู่ตลาดได้ และไม่เหลือจนก่อให้เกิดความเสียหาย

4.4 สรุปบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.4.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทั้ง 5 ข้อ พบว่า

4.4.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า การมีกองทุนทำให้มีเงินหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือสวัสดิการของสมาชิก :กองทุนชุมชนวัดเลียบ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการจัดประชุมขึ้นเพื่อกำหนดวิธีคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนชุมชนวัดเลียบ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2544 โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม 154 คราวเรือน จากจำนวนคราวเรือนทั้งหมด 198 คราวเรือน และได้ทำการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนชุมชนวัดเลียบ ทั้งหมด 15 คน ซึ่งทางกองทุนชุมชนวัดเลียบได้ยื่นขอขึ้นทะเบียนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งได้รับโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารออมสินสาขานนทบุรี เลขที่บัญชี 06 - 4310 - 20 - 100853 - 4 จำนวนหนึ่งล้านบาท เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ.2544 ดังนั้นเมื่อกองทุนชุมชนวัดเลียบได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุนและได้รับการจัดสรรเงินเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งทางกองทุนชุมชนวัดเลียบได้จัดสรรเงินและปล่อยกู้สำหรับสมาชิกในชุมชนวัดเลียบที่เสนอโครงการขอกู้ โดยพิจารณาตามระเบียบของกองทุนเป็นหลัก ทางคณะกรรมการกองทุนได้พิจารณาอนุมัติผู้กู้แล้วเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2545 จนถึงปัจจุบันเป็นจำนวนทั้งหมด 94 ราย เป็นจำนวนเงิน 986,000 บาท (เก้าแสนแปดหมื่นหกพันบาทถ้วน)

ตารางที่ 4.5 ประเภทของผู้กู้

ลำดับ	ประเภทการกู้ยืม	จำนวนผู้กู้ (คน)	จำนวนเงิน(บาท)
1	พัฒนาอาชีพ	94	986,000
2	สร้างงาน	-	-
3	สร้างรายได้/เพิ่มรายได้	-	-
4	ลดรายจ่าย	-	-
5	กู้ฉุกเฉิน	-	-
รวม		94	986,000

4.1.2 ระบบบริหารกองทุน

กองทุนชุมชนวัดเลียบได้มีการเปิดเวทีประชาคม เพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2544 ณ ศาลาวัดเลียบ เวลา 9.30 น. มีผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม 154 คน ครัวเรือน คิดเป็น 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนที่มีอยู่ทั้งหมด ในชุมชน ก่อนที่จะมีการคัดเลือกที่ประชุมได้กำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ดังนี้

4.1.2.1 เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชนติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน

4.1.2.2 เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์

4.1.2.3 ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบเสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของ ชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่มีประวัติเสียด้านการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย

4.1.2.4 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือเสมือนไร้ความสามารถ

4.1.2.5 ไม่เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

4.1.2.6 ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานบุกรุก

4.1.2.7 ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด

4.1.2.8 ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

4.1.2.9 ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

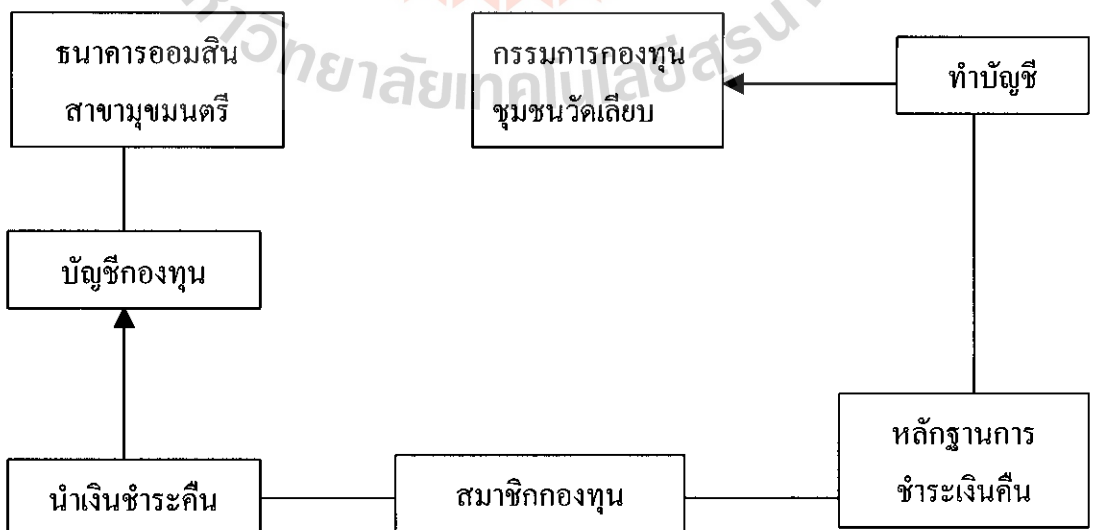
ในการเลือกนั้น ชาวบ้านเสนอรายชื่อผู้ที่ตนเห็นว่าเหมาะสม โดยที่ผู้ถูกเสนอชื่อมีความสมัครใจที่จะทำงาน เมื่อได้รายชื่อครบตามจำนวนที่กำหนด ก็จะถามผู้เข้าร่วมประชุมว่าเห็นชอบหรือไม่ โดยใช้การยกมือเป็นมติ จึงได้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวน 15 คน เนื่องจากจำนวนชาวบ้านที่จะทำงานให้ส่วนรวมและมีความพร้อมมีไม่มาก และเป็นจำนวนที่เหมาะสมกับจำนวนชาวบ้านในหมู่บ้าน

คณะกรรมการกองทุนชุมชนวัดเลียบ จะมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 2 ปี แต่สำหรับคณะกรรมการแรกเริ่มจะมีวาระในการดำรงตำแหน่งเพียง 1 ปี แล้วจะมีการจับฉลากออกกิ่งหนึ่ง ของจำนวนคณะกรรมการฯ

การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ได้มีการจัดทำโดยคณะกรรมการเป็นผู้ร่างระเบียบ โดยยึดระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเป็นหลัก

กองทุนชุมชนวัดเลียบได้จัดเวทีชาวบ้าน เพื่อเลือกคณะกรรมการกองทุน เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2544 และบันทึกแบบ กทบ.1 แล้วให้คณะกรรมการกองทุนชุมชนวัดเลียบและที่ปรึกษากองทุน ยื่นคำร้องขอขึ้นทะเบียนฯตามแบบ กทบ.2 ต่อธนาคารออมสิน พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้องคือ ระเบียบ ข้อบังคับกองทุน จากนั้นเปิดบัญชีกับธนาคารออมสิน

แผนภาพที่ 4.4 ขั้นตอนการชำระเงินยืมสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

4.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า ในการจัดทำคำขอขึ้นทะเบียน ทำให้รู้ว่าการจะทำอะไรต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดทำกองทุนหมู่บ้านจะต้องมีคณะกรรมการที่พร้อมจะทำงาน มีระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินงานของกองทุนฯ ชาวบ้านมีความพร้อมที่จะช่วยบริหารงานกองทุน มีการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชี โดยวิทยากรจากหน่วยงานของภาครัฐเข้ามาให้ความช่วยเหลือและแนะนำ

การดำเนินการให้กู้ของกองทุนจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่มีปัญหา หรือมีปัญหาที่มีแนวทางในการแก้ไข และถ้าผู้กู้มีผู้มาแนะแนวทางในการทำธุรกิจอย่างเป็นระบบ ก็จะทำให้ประสบความสำเร็จ เมื่อมีการตรวจสอบการทำงานก็จะได้ว่าสิ่งที่ทำไปแล้วนั้นมีปัญหาอะไรบ้างจะได้หาแนวทางในการแก้ไข

เมื่อกองทุนมีการแจ้งผลการดำเนินงานให้สมาชิกทราบ ก็จะทำให้สมาชิกได้รู้ว่าตอนนี้กองทุนเป็นอย่างไร ดำเนินงานได้ผลดีหรือไม่ และผลประโยชน์ที่ได้ก็นำมาช่วยพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

4.1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า

ก่อนที่โครงการกองทุนหมู่บ้านจะเริ่มดำเนินการ ประชาชนในชุมชนวัดเลียบ ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจากการติดตามข่าวสารทางวิทยุและโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เจ้าหน้าที่จากภาครัฐ

การเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านมีขั้นตอนดังนี้

4.1.4.1 สร้างจิตสำนึก และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

- สร้างจิตสำนึกร่วมกันของประชาชน ในการเป็นเจ้าของกองทุนที่จะต้องร่วมกันบริหารจัดการ โดยประชาชนเพื่อประชาชนของหมู่บ้าน

- สร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ทราบนโยบาย ทิศทาง การบริหารจัดการกองทุนของตนเอง

- สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการ และบริหารจัดการกองทุน เริ่มจากร่วมรับรู้ ร่วมทำ ร่วมติดตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ ตลอดจนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

4.1.4.2 เลือกสรรคนดีเป็นกรรมการกองทุน

- จัดเวทีชาวบ้าน เพื่อเลือกสรรคณะกรรมการ โดยมีองค์ประชุมของ
เวทีชาวบ้าน จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของหมู่บ้าน
- ร่วมกันกำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกกันเอง
- เลือกคณะกรรมการกองทุน ในช่วงระยะเวลาที่คณะกรรมการกอง
ทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด
- เลือกคนดีมีความรู้ ประสบการณ์ อีกทั้งมีคุณสมบัติและไม่มี
ลักษณะต้องห้าม

4.1.4.3 จัดทำระเบียบข้อบังคับ

- คณะกรรมการกองทุนและชาวบ้านร่วมกันจัดทำระเบียบข้อ
บังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุน

4.1.4.4 การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะต้อง
ร่วมกันดำเนินการตามกติกาที่วางไว้ เช่น การรับสมาชิก การระดมทุน การจัดทำระบบบัญชี การจัด
ระบบตรวจสอบ การมอบหมายภารกิจ ความรับผิดชอบของกรรมการ ฯลฯ

4.1.4.5 การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล

- การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน
- การประเมินความพร้อม
- รับเงินจัดสรร

4.1.5 ประชาชนมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

สมาชิกกองทุน ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี และเยาวชนมีส่วนร่วมในการสร้างเครือ
ข่ายการเรียนรู้กับบัณฑิตกองทุนชุมชน ดังนี้

- การจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนชุมชน
- จัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนวัดเดียว
- จัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล
- แผ่นแม่บทชุมชน

กลุ่มคนผู้เข้าร่วม มีทั้งกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน ในการเข้าร่วมการ
สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ มีการพูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของแต่ละคนแต่ละกลุ่ม ผู้เข้า
ร่วมการสร้างเครือข่ายได้เรียนรู้ปัญหาของแต่ละคน แต่ละกลุ่มที่ตนไม่เคยพบมาก่อนก็ได้รู้แนว
ทางในการแก้ปัญหา และหากในกลุ่มมีปัญหาก็จะได้ช่วยกันแก้ไข

สำหรับปัญหาการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ คือ บางคนมีความคิดดีแต่ไม่มีความกล้าที่จะแสดงออก หรือบางคนไม่ค่อยให้ความสนใจเท่าที่ควร และบัณฑิตยังไม่มีประสบการณ์ในการกระตุ้นให้กลุ่มคนต่าง ๆ แสดงความคิด

สมาชิกผู้กู้เงินไปใช้ตามโครงการที่ขอกู้ แม้บางรายจะได้รับผลตอบแทนก่อนถึงกำหนดชำระ ก็จะมีเงินนั้นมาหมุนก่อนที่จะนำไปชำระคืน

4.2 ปัจจัยด้านบวกและลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ปัจจัยด้านบวก

- ผู้มีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย ซึ่งเป็นอาชีพที่มีความชำนาญอยู่แล้ว
- มีรถโดยสารเข้ามาให้บริการภายในชุมชนวัดเดียว
- มีโครงการของรัฐที่จะพัฒนาอาชีพให้กับสมาชิกในชุมชน
- มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านให้ประชาชนในชุมชน

ทราบ

- บัณฑิตเป็นผู้มีความรู้ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี
- มีแหล่งเงินทุนในชุมชนเกิดขึ้นหลายกองทุน
- มีการกำหนดการจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุนไว้อย่างชัดเจน
- ผู้มีส่วนใหญ่ใช้เงินตามวัตถุประสงค์

ปัจจัยด้านลบ

- การสื่อสารยังไม่สะดวก
- คณะกรรมการยังขาดประสบการณ์ในการทำงานที่เป็นระบบ
- ขาดความรู้ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทำงาน
- ไม่มีผู้ช่วยหาตลาดในการผลิตให้กับผู้กู้
- ขาดการรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

4.3 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุนให้กับกองทุนชุมชนวัดเดียว มีดังนี้

4.3.1 การจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนชุมชนวัดเดียว เป็นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้แบบสัมพันธ์กับคนภายนอก คือ เป็นการเรียนรู้จากการประสานสัมพันธ์ในการจัดเวทีชาวบ้าน วิเคราะห์ปัญหา แลกเปลี่ยนความรู้กันของคณะกรรมการกองทุนที่จัดตั้งกองทุนชุมชนเมืองและได้รับการโอนเงินเรียบร้อยแล้วกับชุมชนที่ยังไม่สามารถจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านหรือยังไม่ได้รับการโอนเงิน

4.3.2 จัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนชุมชนวัดเลียบ เป็นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้แบบดั้งเดิม มีการบอกเล่าประสบการณ์ที่ตนได้นำเงินกู้จากกองทุนชุมชนไปทำโครงการว่า เป็นอย่างไร ประสบปัญหาอะไรบ้าง มีแนวทางแก้ไขอย่างไร

4.3.3 จัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล เป็นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้แบบดั้งเดิมและแบบสัมพันธ์กับคนภายนอก มีการเล่าถึงประสบการณ์ที่ตนนำเงินกู้ไปใช้ และมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ปัญหาและแนวทางแก้ไข ระหว่างชุมชน

4.3.4 แผ่นแม่บทชุมชน เป็นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้แบบสัมพันธ์กับคนภายนอก เป็นการแลกเปลี่ยนถึงความคิดเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ การศึกษาและวัฒนธรรม สาธารณสุข ทรัพยากรธรรมชาติและ โครงสร้างพื้นฐานที่เคยมีในอดีต ปัจจุบัน และความฝันหรือสิ่งที่อยากให้เกิดในอนาคต

4.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

4.4.1 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนบ้านชุมชนวัดเลียบที่กำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนวัดเลียบ ตามทัศนะของประชาชนในหมู่บ้าน ปรากฏผล (บร.2,7)ดังนี้ ชุมชนวัดเลียบมีความเข้มแข็งปานกลาง เนื่องจาก

- ความสามัคคีมีความสามัคคีปานกลาง เพราะมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทุกครั้งที่มีการขอความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน
- ความซื่อสัตย์มีความซื่อสัตย์ไม่มีการลักขโมย
- ชุมชนยกย่องคนทำความดีปานกลาง เพราะถ้าความดีนั้นปรากฏเป็นรูปธรรม แต่ถ้าความดีนั้นเป็นนามธรรมอาจจะได้รับการยกย่องบ้างหรืออาจจะไม่มีเลยก็ได้
- สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปานกลาง จะมีการช่วยเหลือเฉพาะในกลุ่มของตนเอง คือ กลุ่มที่เป็นเครือญาติ
- สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติมได้ปีละ 2 ครั้ง โดยเฉพาะ อสม.
- สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ 198 ครัวเรือน
- ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นพร้อมหน้ารักใคร่ปกป้องดองกันปานกลาง 170 ครัวเรือน ครัวเรือนบางครอบครัวหัวหน้าครอบครัวไปทำงานต่างถิ่น หรือ สมาชิกในครอบครัวไปศึกษาและทำงานต่างถิ่น

- ในหมู่บ้านมีการรวมตัวหรือจัดตั้งองค์กรประชาชนจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่
 - กองทุนชุมชนวัดเลียบ
 - กลุ่ม อสม.
 - กลุ่มออมทรัพย์
- ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นโดยการประชุมหรือเสวนามีน้อย เพราะเมื่อมีการนัดประชุมสมาชิกในหมู่บ้านก็ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร
 - ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชราคนพิการและผู้ด้อยโอกาสมีเพียง 2 ราย เนื่องจากบุคคลในครอบครัวช่วยเหลือกันเองและได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ
 - ในชุมชนผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม แน่ใจ เนื่องจากมีความโปร่งใสในการบริหารเงินของคณะกรรมการสามารถขอตรวจสอบได้ทุกกรณี
 - ในชุมชนสามารถช่วยกันแก้ปัญหาของชุมชนได้โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน ใช้ เพราะเมื่อเกิดปัญหาก็จะแก้ปัญหามาและปรึกษากันและยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

4.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนวัดเลียบ ในทัศนะของประชาชนในชุมชน พบว่า มีความเข้มแข็งปานกลาง เพราะมีการยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันไม่มีปัญหาขัดแย้งรุนแรงสมาชิกให้ความไว้วางใจแก่คณะกรรมการของทุนในการบริหารเงินล้านอย่างเต็มที่

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

“ชุมชนวัดเลียบ” เป็นชุมชนเมืองในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ได้มีการจัดการประชุมขึ้นเพื่อกำหนดวิธียุทธศาสตร์คณะกรรมการกองทุนชุมชนวัดเลียบ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2544 ได้ทำการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนชุมชนวัดเลียบทั้งหมด 15 คน หญิง 7 คน ชาย 8 คน ซึ่งทางชุมชนวัดเลียบได้ยื่นขอขึ้นทะเบียนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งขณะนี้ได้รับโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารออมสินสาขานนทบุรี เลขที่บัญชี 06 - 4310 - 20 - 100853 - 4 จำนวนหนึ่งล้านบาท เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2544 และได้พิจารณาอนุมัติแก่ผู้กู้จำนวน 94 ราย เป็นจำนวนเงิน 986,000 บาท (เก้าแสนแปดหมื่นหกพันบาทถ้วน)

โดยภาพรวมชาวบ้านในชุมชนมีความคิดเห็นเป็นบวกเกี่ยวกับเงินล้านที่รัฐบาลได้มีนโยบายที่จะช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในชุมชนและสมาชิกกองทุนทุกคนที่กู้เงินไปประกอบอาชีพนั้นก็ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของทางรัฐบาล สมาชิกหลายท่านเริ่มหันมาสนใจความเป็นไปของชุมชน และเริ่มเรียนรู้วิธีการประกอบอาชีพเสริมกันมากขึ้นเพราะสามารถช่วยเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวจริง ๆ บางครั้งรายได้ที่เพิ่มขึ้นมาอาจจะน้อย แต่ก็ถือว่าประสบความสำเร็จเพราะช่วยเพิ่มรายได้ได้จริง

แต่อย่างไรก็ตามอาชีพที่เกิดขึ้นภายในชุมชนยังเป็นเพียงอาชีพเสริมเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น ถ้าผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้นและรู้จักเสนอความคิดเห็น และช่องทางที่ดีให้กับชาวบ้านและพาชาวบ้านไปดูงานตามที่ต่าง ๆ ที่ประกอบอาชีพแบบยั่งยืนและประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจแล้วจะทำให้สมาชิกภายในชุมชนเกิดแนวคิดที่จะนำมาปรับปรุงใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์และเพิ่มรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวมากยิ่งขึ้น และต่อไปในอนาคตอาจจะเปิดเป็นธุรกิจขนาดกลาง และขนาดใหญ่ต่อไปซึ่งจะเป็นผลดีต่อระดับชุมชน ระดับจังหวัด และระดับประเทศต่อไป

5.2 อภิปรายผล

ผลการประเมินโครงการกองทุนชุมชนวัดเลียบมีความเชื่อถือปานกลาง เนื่องจากข้อมูลที่ได้นั้นเป็นปัจจุบัน ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากมีการติดตามเก็บข้อมูลอยู่เป็นประจำ แต่ก็มีข้อจำกัดของข้อมูลคือ การเก็บข้อมูลนั้นประชาชนในชุมชนให้ข้อมูลที่ไมตรงกับความ เป็นจริง โดยเฉพาะภาวะหนี้สินปัจจุบัน และการแสดงความคิดเห็นจะไม่มีการแสดงความคิดเห็นมากนัก ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนและไม่เที่ยงตรง

จากการศึกษาที่ผ่านมาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการ ที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เริ่มเมื่อเดือนธันวาคม 2544 ถึงเดือนกันยายน 2545 เป็นระยะเวลา 10 เดือน ทำให้ได้ข้อมูลที่อยู่ในขอบเขตของรูปแบบการศึกษาตามระบบ บร. 1- 12 ซึ่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้นี้ในบางส่วนนักพัฒนาและรัฐบาลสามารถใช้เพื่อเป็นนโยบายหรือแนวทางในการปฏิบัติเพื่อพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคตได้

5.3 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนชุมชนวัดเลียบ

5.3.1 การเกิดกองทุนประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือระดับปานกลาง เพราะส่วนใหญ่แล้วคณะกรรมการและประชาชนทุกคนให้ความสนใจในเรื่องกองทุนเงินล้านมากพอสมควร

5.3.2 ระบบการบริหารจัดการมีทำงานเป็นระบบ มีหลักฐานเอกสาร แต่ในเรื่องขบวนการพิจารณาเงินกู้ของผู้กู้ที่นำจากรายชื่อของผู้กู้ (ภาคผนวก)คณะกรรมการจะเห็นแก่เครือญาติของผู้กู้เป็นส่วนใหญ่ และ 1 ครอบครัวสามารถกู้ได้มากกว่า 1 คน เช่นครอบครัวของคณะกรรมการ 1 ครอบครัวมีสมาชิกกองทุนชุมชนวัดเลียบ 4 คน ก็สามารถที่จะเขียนเสนอโครงการขอกู้และได้รับพิจารณาอนุมัติให้กู้ทั้ง 4 คน ซึ่งทำให้สมาชิกผู้ที่เป็นประชาชนทั่วไปไม่ได้รับการพิจารณาหรือล่าช้าออกไปบ้าง

5.3.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันน้อย

5.3.4 มีการพัฒนาอาชีพและการรวมกลุ่มกัน แต่การรวมกลุ่มก็จะเป็นการรวมกลุ่มตามกลุ่มของตนเองแบ่งอย่างชัดเจน

5.3.5 ศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชน ชุมชนมีความเข้มแข็งปานกลาง ซึ่งที่ผู้ทำสารนิพนธ์สรุปเช่นนี้เนื่องจากการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชนตาม บร.2

5.4 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

5.4.1 ปัจจัยด้านบวก

- 5.4.1.1 ผู้มีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย ซึ่งเป็นอาชีพที่มีความชำนาญอยู่แล้ว
- 5.4.1.2 มีบริการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น มีรถโดยสารวิ่งผ่านในชุมชน
- 5.4.1.3 มีโครงการของรัฐที่จะช่วยพัฒนาอาชีพให้กับสมาชิกในชุมชน
- 5.4.1.4 มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านให้ประชาชนในชุมชนทราบ
- 5.4.1.5 บัณฑิตเป็นผู้มีความรู้ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี
- 5.4.1.6 มีแหล่งเงินทุนในชุมชนเกิดขึ้นหลายกองทุน
- 5.4.1.7 มีการกำหนดการจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุนไว้อย่างชัดเจน
- 5.4.1.8 ผู้มีส่วนใหญ่ใช้เงินตามวัตถุประสงค์

5.4.2 ปัจจัยด้านลบ

- 5.4.2.1 การสื่อสารยังไม่สะดวก
- 5.4.2.2 คณะกรรมการยังขาดประสบการณ์ในการทำงานที่เป็นระบบ
- 5.4.2.3 ขาดความรู้ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทำงาน
- 5.4.2.4 ไม่มีผู้ช่วยหาตลาดในการผลิตให้กับผู้กู้
- 5.4.2.5 ขาดการรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

5.5 ข้อเสนอแนะ

5.5.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุน คณะกรรมการกองทุนมีความเสียสละและมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ สังเกตได้จากกรเข้าร่วมประชุมทุกครั้งส่วนใหญ่คณะกรรมการทั้ง 15 คนจะมาประชุมครบสามารถตรวจสอบได้จากบันทึกการประชุมของชุมชนวัดเลียบ เพราะทุกครั้งที่มีการประชุมจะต้องลงลายมือชื่อของผู้เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง

5.5.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมาชิกของกองทุน ก็เช่นกันส่วนใหญ่มาเข้าร่วมประชุมเกินครึ่งทุกครั้งที่มีการประชุม ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าสมาชิกมีความพร้อมเพียงและให้ความร่วมมือดี สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การเริ่มต้นที่ดีต่อไปการอธิบายและการปฏิบัติตามกฎระเบียบต่าง ๆ ก็ทำให้สมาชิกสามารถเข้าใจได้่องแท้และง่ายต่อการปฏิบัติตามของสมาชิกด้วย และราบเรียบไม่เกิดความขัดแย้งเพราะตัวบัณฑิตเองได้รับข่าวสารจากเพื่อนบัณฑิตด้วยกันเองบ้างจากหนังสือพิมพ์บ้าง จากคนต่างชุมชนบ้าง เริ่มต้นก็ขัดแย้งกันแล้วต่อไปก็คงจะไม่ประสบผลสำเร็จ และเกิดความแตกแยกเพราะเมื่อใครเสนออะไรหรือแสดงความคิดเห็นอะไรออกไปก็ไม่

ยอมรับฟังทั้งนั้น แต่สำหรับชุมชนวัดเลียบทุกคนมีสิทธิ์ออกเสียง ออกความคิดเห็นและมีสิทธิ์ถามปัญหาต่าง ๆ ที่ไม่เข้าใจได้โดยยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

5.5.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผู้นำชุมชน หรือ ประธานกองทุน เป็นบุคคลที่มีความสุขุม รอบคอบ ใจเย็น จึงทำให้สมาชิกและคณะกรรมการสามารถทำงานร่วมกันได้โดยไม่มีปัญหาอะไร ถ้าวิเคราะห์ถึงตัวผู้นำชุมชนหรือผู้นำกองทุนแล้ว มีผลอย่างมากทีเดียวในการที่ช่วยให้เงินล้านยังคงหมุนเวียนอยู่ในชุมชนและเพราะเป็นตัวประสานระหว่างสมาชิกกองทุนกับคณะกรรมการให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน

5.5.4 ควรให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐเป็นที่ปรึกษาในการติดตามการดำเนินงานและแนะนำส่งเสริมอาชีพให้แก่สมาชิกกองทุนภายในชุมชน

5.5.5 ควรให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพภายในชุมชน และให้ประชาชนในชุมชนบริหารงานอย่างถาวร

5.5.6 ควรให้มีการอบรมด้านการบริหารจัดการ และด้านการบัญชีแก่คณะกรรมการ ควรให้มีการอบรมด้านการบริหารจัดการ และด้านการบัญชีแก่คณะกรรมการกองทุนชุมชนวัดเลียบเป็นประจำ

5.5.7 ประชาชนที่ได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการกองทุนชุมชนวัดเลียบควรเข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นประจำหรือตามที่คณะกรรมการกองทุนชุมชนกำหนด

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญา. ทบวงมหาวิทยาลัย, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา. (2545). ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. กรุงเทพฯ : ทัศนทองการพิมพ์.
- กานดา ชูเชิด และคณะ. (2545). สภาพแวดล้อมของคนไทย. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. ปีที่ 35 : 7-66.
- ข้อมูลพื้นฐาน ปัญหาชุมชน สินค้าชุมชน ท่องเที่ยวชุมชน สมาคม 76 จังหวัด. <http://www.lakbankerd.com>.
- เฉลียว นูร์ภักดี และคณะ. (2545). ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ : เอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- มดิชน. (2545). คนรุ่นใหม่. 5 สิงหาคม, ฉ.8914. หน้า 10.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (ม.ป.ป.). คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ. (อัดสำเนา).
- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. (2543). การประเมินหลักสูตร. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สารสถิติ.(2545). รายได้ค่าใช้จ่ายและหนี้สินของครัวเรือน. พฤษภาคม, ปีที่ 13. สำนักสถิติแห่งชาติ หน้า 3-4.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2544). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ ฯ : สหพัฒนการพิมพ์.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2544). รวมบทความทางการประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อ้อยทิพย์ เกตุเอม และคณะ. (2544). การติดตามการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ศึกษาเฉพาะกรณี 5 หมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมา. (อัดสำเนา).